

Historie lázeňství v českých zemích se zaměřením na gastronomii

Jana Čožíková

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta technologická

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta technologická
Ústav technologie a mikrobiologie potravin
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana ČOŽÍKOVÁ**
Osobní číslo: **T08006**
Studijní program: **B 2901 Chemie a technologie potravin**
Studijní obor: **Technologie a řízení v gastronomii**

Téma práce: **Historie lázeňství v českých zemích se zaměřením na gastronomii**

Zásady pro vypracování:

1. Geografie cestovního ruchu České republiky
2. Historický vývoj lázeňství v České republice
3. Význam lázeňství
4. Formy a organizace lázeňského pobytu
5. Služby lázeňského cestovního ruchu
6. Lázeňský místopis

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

[1] <http://www.lecebne-lazne.cz/cs>.

[2] Drobná, D. – Morávková, E. Cestovní ruch pro střední školy a pro veřejnost, 2. vydání, Fortuna, Praha 2010.

[3] Hrala, V. Geografie cestovního ruchu, 2. vydání, Idea servis, Praha 1994.

[4] Seifertová, V. Marketing v lázeňském cestovním ruchu, 1. vydání, VŠ cestovního ruchu, hotelnictví a lázeňství 2003.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Zdeňka Nečasánková

Ústav technologie a mikrobiologie potravin

Datum zadání bakalářské práce:

11. února 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. května 2011

Ve Zlíně dne 12. dubna 2011

doc. Ing. Petr Hlaváček, CSc.
děkan

doc. Ing. Jan Hrabě, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 9.3.7. 2011

Jméno, příjmení, podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla za výdělkem jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídnou k výši výdělkem dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Cílem této bakalářské práce je představit historii a současnost českého a moravského lázeňství a poukázat na jeho význam pro cestovní ruch. Základní použitou metodou k získání potřebných informací bylo studium dostupné literatury a internetových stránek jednotlivých lázeňských míst. Jednalo se především o odborné publikace týkající se lázní a lázeňství. Dále byla využita literatura týkající se cestovního ruchu a marketingu v lázeňství. Důležitou součástí bakalářské práce bylo prostudování všech materiálů, následný výtah podstatných informací a zpracování bakalářské práce.

Klíčová slova: Lázně, historie lázní, význam lázeňství, druhy poskytované lázeňské péče, přírodní léčebné zdroje, lázeňské služby, lázeňský místopis.

ABSTRACT

The aim of this thesis is to present the history and present of Czech and Moravian spas and highlight its importance for tourism. The basic method used to obtain the information needed to study literature and websites of spas. It was essentially a technical publication on resorts and spas. Literature was also used for tourism and marketing in the spa. An important part of this thesis was to study all the material, the subsequent lift of essential information and bachelor thesis.

Keywords: Spa, spa history, important spa types of spa services, natural healing resources, spa services, spa topography.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a elektronická verze nahraná do IS/STAG jsou totožné. Chtěla bych také poděkovat všem, kdo mi podali pomocnou ruku ve chvílích, kdy už jsem ztrácela víru a naději.

OBSAH

ÚVOD	10
1 HISTORIE LÁZNÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH	12
1.1 STŘEDOVĚK V LÁZEŇSTVÍ.....	13
1.2 RENESANCE A HUMANISMUS V LÁZEŇSTVÍ	14
1.3 VÝVOJ LÁZEŇSTVÍ OD 17. STOLETÍ DO POLOVINY 19. STOLETÍ.....	15
1.4 ZLATÝ VĚK LÁZNÍ (2. POLOVINA 19. STOLETÍ – 1914).....	16
1.5 LÁZNĚ OD ROKU 1914 DO ROKU 1945	17
1.6 ČESKOSLOVENSKÉ LÁZNĚ V LETECH 1945 – 1993	18
2 VÝZNAM LÁZEŇSTVÍ	20
2.1 DRUHY POSKYTOVANÉ PÉČE V LÁZNÍCH.....	20
2.2 PŘÍRODNÍ LÉČIVÉ ZDROJE	21
2.2.1 Přírodní minerální vody	22
2.2.2 Zřidelní plyny	24
2.2.3 Peloidy.....	24
2.2.4 Klimatické podmínky	25
2.3 SLUŽBY LÁZEŇSKÉHO CESTOVNÍHO RUCHU	25
2.3.1 Zdravotně – léčebné služby	26
2.3.2 Ubytovací služby	26
2.3.3 Stravovací služby	27
2.3.4 Kulturní, společenské a sportovní služby.....	27
2.3.5 Doplnkové lázeňské služby	28
3 LÁZEŇSKÝ MÍSTOPIS	29
3.1 KARLOVARSKÝ KRAJ.....	31
3.1.1 Karlovy Vary	31
3.1.2 Mariánské Lázně	32
3.1.3 Františkovy Lázně	33
3.1.4 Lázně Jáchymov	35
3.2 PLZEŇSKÝ KRAJ.....	36
3.2.1 Konstantinovy Lázně.....	36
3.3 JIHOČESKÝ KRAJ.....	37
3.3.1 Lázně Vráž	37
3.3.2 Lázně Bečyně	38
3.4 STŘEDOČESKÝ KRAJ	39
3.4.1 Lázně Poděbrady	39
3.5 ÚSTECKÝ KRAJ	41
3.5.1 Lázně Teplice	41
3.6 LIBERECKÝ KRAJ	43
3.6.1 Lázně Kunderatice	43
3.6.2 Lázně Libverda.....	44

3.7	KRÁLOVEHRADECKÝ KRAJ	45
3.7.1	Janské Lázně	45
3.7.2	Lázně Bělohrad – Anenské slatinné lázně.....	46
3.8	PARDUBICKÝ KRAJ	47
3.8.1	Lázně Bohdaneč	47
3.9	OLOMOUCKÝ KRAJ	49
3.9.1	Priessnitzovy lázně Jeseník	49
3.9.2	Lázně Teplice nad Bečvou	50
3.9.3	Lázně Velké Losiny.....	51
3.10	MORAVSKO-SLEZSKÝ KRAJ	52
3.10.1	Lázně Bludov	52
3.10.2	Lázně Darkov	53
3.10.3	Lázně Karlova Studánka	54
3.11	ZLÍNSKÝ KRAJ	55
3.11.1	Lázně Luhačovice.....	55
3.12	JIHOMORAVSKÝ KRAJ	56
3.12.1	Lázně Hodonín	56
3.12.2	Lázně Lednice	57
	ZÁVĚR	58
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	60
	SEZNAM OBRÁZKŮ	64
	SEZNAM TABULEK.....	66

ÚVOD

Přírodní minerální prameny jsou na našem území využívány odpradáвна, přesto je historie českého a moravského lázeňství mladší než v zemích jižní Evropy. V blízkosti těchto pramenů vznikala během staletí léčebná místa. V minulosti se na území České republiky nacházelo až 250 lázní. Bohužel velká část z nich upadla v průběhu staletí v zapomnění. V současnosti se počet lázeňských míst ustálil na 37. Ve středověku byla velká část pramenů využívána k léčebným koupelím, ale nedostatek ubytovacích zařízení neumožnil větší rozvoj lázeňství. Největšího rozvoje dosáhly lázně až v 19. století, kdy české lázně byly na srovnatelné úrovni s významnými evropskými lázněmi. Po první světové válce v důsledku ekonomických potíží, pasových a devizových omezení ztratila většina lázní zahraniční klienty a musela se přeorientovat na domácí návštěvníky. Životní styl a dřívější uznávané hodnoty došly velké proměny. Rozvíjely se zařízení určená pro středostavovskou klientelu. Po druhé světové válce významnému rozvoji zabránilo vydání zákona č. 125/1948 o znárodnění přírodních léčivých zdrojů. Stát získal výhradní právo na jejich využívání. Od ledna 1957 byla veškerá lázeňská zařízení podřízena jedinému provozovateli, Československým státním lázním. V současné době je české lázeňství na vysoké úrovni a nabízí široký komplex základních a doplňkových služeb. Lázeňská léčebná péče je v současné době uskutečňována jako ústavní nebo ambulantní pobyt. Během ústavního pobytu má host právo na celý komplex lázeňských služeb (vyšetření, léčení, ubytování, stravování, kulturně-společenské a doplňkové služby). Ambulantní pobyt je omezen na poskytnutí služeb souvisejících s vyšetřením a léčením hosta.

1 HISTORIE LÁZNÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH

Lidé znají léčivou moc přírodních minerálních pramenů už stovky let. Voda, která se svým vzhledem, chutí nebo teplotou lišila od běžných pramenů, která tryskala ze země a byla navíc horká nebo perlila, musela upoutat pozornost lidí, kteří žili v úzkém vztahu s přírodou. V blízkosti těchto zdrojů vznikala postupně během staletí léčebná místa. Ložiska rašeliny, slatiny a bahna začaly být užívány pro ohřívání koupele a zábaly, oblíbené především u revmatiků. Také příznivé klima dalo vzniknout mnohým vyhledávaným léčebným místům [8, 9, 10, 11].

Původ našich lázeňských míst není zcela znám a je opředen mnohými legendami. Asi nejznámější vykládá, že Karel IV. náhodně objevil karlovarské horké prameny na lovu, když pes stíhající jelena se opařil v horkém vřídle. Ničím nedoložená je také pověst, kterou vypravuje kronikář Václav Hájek z Libočan, a podle které byl teplý pramen v Telicích vyhrabán zaběhlými vepři [8, 9, 10, 11].

Tradice našeho lázeňství je podstatně mladší, než je tomu v jižní Evropě a v zemích středozemí. Přesto si však získalo naše lázeňství v minulosti mimořádný věhlas i vážnost v evropském povědomí. V 19. století byly v Teplicích nalezeny ve vývěru termálního Pravídla římské mince a jedna mince keltská s obrazem kance, který byl častým keltským emblémem. Zejména poslední nález svědčí o tom, že severočeské prameny termálních minerálních vod jsou u nás asi nejdéle využívány [8, 9, 10, 11].

U význačných pramenů se zřizovaly oltáře bohů, kamenné stély a později místa k vystavování obětí, prosebných a děkovných darů. Keltové uctívali posvátné háje s prameny. O tyto prameny pečovali jejich kněží, tzv. druidové. Germáni slavili u pramenů své slunovraty. U Slovanů byl tento kult dosti podobný. Přicházející křesťanství se pak snažilo vykořenit tyto staré pohanské zvyky a tradice, ale přesto kult stromů, lesů, ohně a studánek dlouho přežíval [8, 9, 10, 11].

1.1 Středověk v lázeňství

Když se řekne středověk, vybaví se nám temné, špinavé a nehygienické prostředí, kde se lidé nemyli a nekoupali. Je známo, že církev vyvíjela snahu zamezit koupelím a samotné hygieně. Původně se však církev ve střední Evropě stavěla ke koupání a k osobní hygieně kladně. Na dochovaném projektu kláštera sv. Havla ve Švýcarsku z roku 830 bylo štedře pamatováno na parní lázně. V pozdější době, v protikladu k ranému islámu, začala církev brojit proti hříšnému kultu nahého těla a koupelím. Ve skutečnosti zájem o koupele vzrostl, ale jen u feudálů a bohatšího městského obyvatelstva. Jen ti si mohli dovolit cestu i ubytování v blízkosti pramenů a zde se léčit. Kromě nich využívali léčivých pramenů jen obyvatelé z blízkého okolí [8, 9, 10, 11].

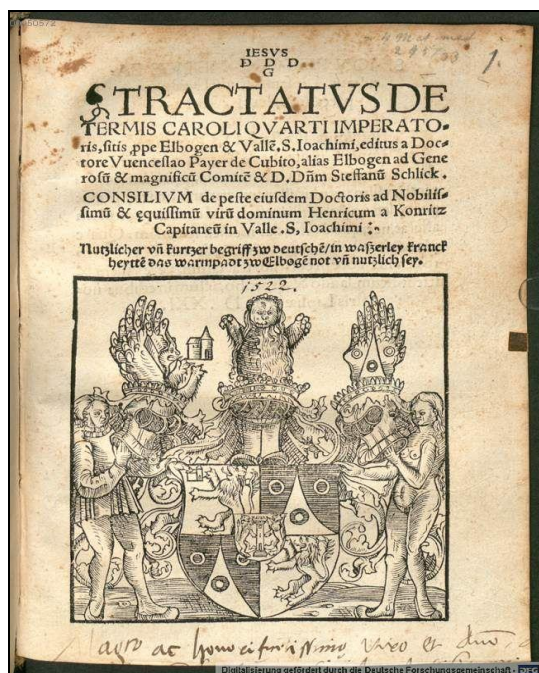
První prosté ubytování poskytovaly od 10. století kláštery, které byly symbolem vzdělanosti a pohostinství. Na cestující bylo pamatováno již při stavbě kláštera. Bylo pro ně zřizováno hospitium v oddělené části kláštera, kde se nalézaly samostatné místnosti s postelemi. Klášterní kuchyně pro ně rovněž také vařila. Klášterní pohostinství v této době přerůstalo prosté křesťanské pohostinství z milosrdenství a stávalo se i výrazně podnikatelskou činností. Postupem času však kláštery již nebyly schopny přijímat zvýšený počet cestujících, a proto před branami i uvnitř měst a vesnic vznikaly zájezdní hostince. K zájezdnímu hostinci patřilo většinou i menší hospodářství, které poskytovalo základní potraviny pro stůl cestujících. Podávala se vařená masa, kašovitě pokrmy, nezbytný chléb a slabé pivo. Venkovské hostince měly prosté zařízení. Byla to zpravidla jedna velká místnost, ve které se vařilo, jedlo a po nastlání slámou i spalo. Městské hostince byly větší a honosnější, dělily se na panské, střední a zájezdní a podle toho taky měly stanovené ceny. Talíře i poháry byly zhrubé keramiky a cestující až do 17. století museli mít s sebou i vlastní nůž a lžici [13, 14].

Ve středověkých městech bylo nutné zajistit základní hygienu místa a obyvatel. Od poloviny 12. století jsou doloženy ve městech lazebny, kde se mohli obyvatelé vykoupat v teplé vodě nebo vypotit v páře, dát si upravit vlasy a vousy. Lazebníci také trhali zuby, napravnili zlomeniny a ošetřovali nejrůznější zranění. V očištěných lázních se obvykle muži a ženy koupali zvlášť, ale nebývalo tomu tak všude. Vlastní léčbě koupelemi předcházelo pocení, podávání projímadel nebo pouštění žilou. Přihlíželo se také k temperamentům, podle nich se volila roční doba a určovaly se různé postupy pro muže a ženy. Nemocní pobývali v

teplých lázních dlouhé hodiny a to již od svítání. Často se stávalo, že kůže byla po dlouhém pobytu v teplé vodě silně poškozená. Původně se koupalo na lačno a jen slabí a nemocní dostávali povolení se před koupelí najíst a napít. Dlouhé doby koupelí se postupem času zkracovaly. Aby byly koupele příjemnější, vylepšovaly se různými přísadami. Přidávaly se často minerální soli, jako kuchyňská nebo mořská sůl, kamenec, soda, jodové a bromové soli. Velmi oblíbené byly přísady z bylinkových extraktů a výluhů. Síla koupelí se později hodnotila podle koncentrace vody a podle její teploty. Mnoho léčebných pramenů bylo v této době užíváno při zdravotních potížích, ale jen vzácně u nich vznikala jednoduchá ubytovací zařízení, která by je povýšila mezi lázně [8, 9, 10, 11].

1.2 Renesance a humanismus v lázeňství

V 16. století humanismus a renesance obrátily pozornost na člověka jako na individuální bytost. Vědci se snažili objasnit přírodní procesy, způsob fungování lidského těla a zjistit, co je mu vlastně prospěšné. Po první velké epoše evropského lázeňství, která byla spojena s antickou kulturou, renesance opět přinesla jeho významný rozvoj. Z tohoto období pocházejí první práce zaměřené na prameny a lázně v českých zemích. Patrně nejstarší monografií o českých lázních napsal lékař Wenzl Payer a pod názvem *Tractatus de Termis Caroli Quarti Imperatoris* (Pojednání o Varech Karla Čtvrtého) ji vydal roku 1522 v Lipsku. Některé termální lázně s koupelemi si v této době vysloužili neblahou pověst, jako šířitelé příjice a dalších infekčních chorob. Tato neblahá skutečnost pomohla rozvoji pitných kúr. U nás se pitnými kúrami v tomto období proslavily Karlovy Vary, které doporučovaly pitnou kúru k mnohým onemocněním [8, 9, 10, 11].

Obr. 1. Pojednání o Varech Karla IV.

[16].

1.3 Vývoj lázeňství od 17. století do poloviny 19. století

Za třicetileté války mnoho lázeňských míst a lazeben ukončilo nebo alespoň přerušilo svůj provoz. Ve druhé polovině 17. století se poměrně rychle obnovil zájem o léčebné lázně. V tomto období byly vydávány první lázeňské řady usměřující chování návštěvníků. Určovaly způsob zamluvení koupelí, dobu pobytu v lázních, vhodné oblečení a nabádaly k dodržování klidu. Ubytovací standart se v tomto období zlepšoval jen pozvolna. Samotné ubytovací zařízení zůstávaly ještě hluboko do 19. století na nízké středověké úrovni. Kapacita těchto zařízení umožňovala ubytovat maximálně pár desítek cestujících [8, 9, 10, 11, 13, 14].

Minerální vody se dlouho stáčely a exportovaly v kameninových džbancích. Výroba kameninových džbánek nebyla snadná a zaměstnávala velké množství lidí. Džbánky se vytáčely ručně na hrnčířském kruhu a zkušený hrnčíř jich byl schopen vyrobit 150 až 175 kusů za den. Naši nejstarší stáčenou vodou je bezpochyby chebská kyselka. První dochovaný doklad je již z roku 1416. Stáčení, rozvoz a prodej byly velmi výnosné, proto mezi jednotlivými obchodníky panovala nevraživá konkurence. Nejvíce se u nás význačným způsobem zapsali do dějin stáčení chebský obchodník Josef August Hecht (1792 – 1861), který uvedl do provozu stáčírnu ve Františkových lázních a Karlových Varech. V roce 1857 převzal

stáčírnu v Karlových Varech Jindřich Matonni (1830 – 1910) a přivedl ji k velkému rozkvětu [8, 9, 10, 11].

V 18. století se skoro na každém panství v českých zemích nacházely jedny malé lázně. Většina z nich časem zanikla nebo se po přestavbě na konci 18. či na začátku 19. století rozrostly na skutečné lázně jako v Bělovsi, Kysiblu, Kynžvartu, Konstantinových lázních, Libverdě, Mšeném, Sadské, Luhačovicích, Karlově Studánce, Slatinicích a Rožnově pod Radhoštěm [8, 9, 10, 11].

1.4 Zlatý věk lázní (2. polovina 19. století – 1914)

Ve druhé polovině 19. století došlo k velkému rozvoji medicíny a přírodních věd. Lékařství se specializovalo na různé obory (ortopedie, gynekologie, pediatrie, neurologie). Ve 40. letech se díky objevu narkózy rozšířily možnosti chirurgie. Převratný význam pro léčbu mělo zjištění o sepsi a antisepsi (ničení choroboplodných zárodků chemickými prostředky) v 60. letech a objev Roentgenových paprsků v 90. letech, který umožnil lepší diagnostiku. Výsledky dosažené v chemii, fyzice a medicíně přispěly k vytvoření nových léků a léčebných procedur [8, 9, 10, 11].

Nejstarší české lázně v tomto období držely úspěšně krok s předními evropskými lázněmi. Zaslouhou lidumilných osob, lázeňských obcí a náboženských korporací byly pro lidi z nejnižších sociálních vrstev zřizovány hospitály poskytující léčbu a celé zaopatření. Dopravní dostupnost po železnici zpřístupnila lázeňský pobyt i lidem, kteří si chtěli odpočinout. Roku 1888 byl zaveden zákon o povinném úrazovém pojištění, který umožňoval lázeňskou léčbu i lidem, kteří si to z pracovních nebo existenčních důvodů nemohli dovolit [8, 9, 10, 11].

V tomto období se v lázeňských střediscích začal vyvíjet typ hotelu, který známe dnes. Objevila se samostatná jídelna. Až dosud jedli hosté v místnosti, která byla kuchyní a jídelnou zároveň. Hosté v nových jídelnách zasedali k jednomu stolu a měli stejně připravená jídla. Velká lázeňská místa budovala vedle dobře zařízených lázeňských objektů hotely palácového typu, rozšiřovala parky, stavěla kolonády, honosné společenské budovy a divadla. Jen Karlovy Vary v roce 1911 navštívilo 70 000 lázeňských hostů. Na přelomu 19. a 20. století dosáhlo lázeňství nejvyššího vrcholu a udrželo se na něm až do příchodu první světové války. Pobyt v lázních byl záležitostí prestiže a reprezentace. Oproti minulosti se začal přikládat zásadní význam gastronomii. Přední hotely měly speciální snídaňové menu

servírované hostům na pokoje a podobně i v pozdních nočních hodinách si hosté mohli objednat občerstvení na pokoj. Hojnost jídel ostře kontrastovala s dnešními požadavky na zdravou životosprávu. V nejvybranějších hotelích se jídlo podávalo až šestkrát denně [8, 9, 10, 11, 13, 14].

1.5 Lázně od roku 1914 do roku 1945

Za války sloužily lázně k léčení raněných a nemocných vojáků. Pro vojáky představoval lázeňský pobyt obrovskou psychickou úlevu. Měli zde kvalitní lékařskou a ošetrovatelskou péči, možnost pravidelné hygieny a teplé jídlo několikrát denně. Pak je ale zase čekal návrat na frontu, pokud jim tedy zranění nezpůsobila dlouhodobou nebo trvalou invaliditu. Civilisté za první světové války navštěvovali lázně méně často. Lázeňským městům tato skutečnost přinesla výrazné snížení příjmů [8, 9, 10, 11].

V poválečných letech v důsledku ekonomických potíží, pasových a devizových omezení ztratila většina lázní zahraniční klienty a musela se přeorientovat na domácí návštěvníky. Životní styl a dřívější uznávané hodnoty došly velké proměny. Rozvíjely se zařízení určená pro středostavovskou klientelu. Šlechta si již nemohla dovolit dlouhé pobyty v předních lázních. V tomto období se také zužovalo zaměření jednotlivých lázní. V lékařství se začali uplatňovat přesnější diagnostické metody, složitější operační techniky a nová léčiva usnadňovaly životy nemocným. Lázně ztrácely ty pacienty, pro něž dříve koupele nebo pitná léčba byly jedinou nadějí, jak zlepšit svůj zdravotní stav. V době mezi světovými válkami bylo v Československé republice okolo 60 lázní [8, 9, 10, 11].

Po zabrání Sudetského území ztratila naše zem západočeské lázně s klientelou sestávající převážně z cizinců, kteří k nám dováželi cizí valuty. Bylo vyvinuto úsilo k tomu, aby zbývající lázně, letoviska a horské chaty získaly znovu vlastní zahraniční klientelu. Ve druhé republice chyběly především komfortní hotely a soukromí podnikatelé. Lázeňské podnikání je typickým druhem sezonního podnikání se všemi důsledky. V tomto období se objevila snaha o vytvoření zákona, který by zajišťoval soustavnou, organizovanou a dokonale promyšlenou péči o naše lázeňství [12, 17].

Během druhé světové války budovy jednotlivých lázní opět sloužily především jako lazarety pro raněné vojáky, obvyklých hostů jezdilo málo. Podle zákonů Německé říše byly arizovány budovy a lázeňská zařízení židovských majitelů, židům byla léčba v lázních zakázána [12, 17].

1.6 Československé lázně v letech 1945 – 1993

Poválečné přesuny obyvatelstva, především z oblasti západních Čech, poznamenaly především západočeské lázně nepřehledností majetkových vztahů a leckde docházelo k devastaci lázeňských objektů. S válečným obdobím a poválečnými opatřeními došlo k zastavení dynamického rozvoje lázeňství v naší zemi. Následně na to byl vydán zákon č. 125/1948 o znárodnění přírodních léčivých zdrojů a stát získal výhradní právo na jejich využívání. Od ledna 1957 byla veškerá lázeňská zařízení podřízena jedinému provozovateli, Československým státním lázním. Přes mnohá zákonná opatření o ochraně přírodních léčivých zdrojů a lázeňského prostředí dopadaly na lázně negativní důsledky industrializace a zvláště v místech ležících nedaleko uhelných pánví byla ohrožena kvalita léčivých zdrojů [8, 9, 10, 11, 18].

V roce 1951 byl vydán zákon č. 103/1951 Sb., o jednotné preventivní a léčebné péči, který se týkal i péče lázeňské. Postupně byly lázně přeměněny na zdravotnická zařízení a je zaveden celoroční provoz. Lázeňství se stalo součástí centralisticky řízené zdravotní péče a bylo závislé na prostředcích uvolněných státem a ty nedosahovaly výše, které by jednotlivé lázně naléhavě potřebovaly. Budovy a technika byly zastaralé a neodpovídaly potřebám moderního provozu. Až v 60. letech minulého století se začaly rekonstruovat lázeňské objekty a stavět nové. Po druhé světové válce jezdilo do československých lázní jen velmi málo cizinců. V poválečných letech se evropské státy soustředily na hospodářskou obnovu. Po spuštění železné opony dávali lidé z kapitalistických zemí přednost domácím lázním. Postupem času však počet pacientů pomalu, ale trvale stoupal. Pro toto období je charakteristické, že se jednotlivé služby v lázeňských zařízeních od sebe moc nelišily a nevycházely vtříc individuálním potřebám. Až 90 % lázeňské léčby hradila pojišťovna. Zahraničním hostům nabízený standard služeb nestačil, ale léčebné výsledky byly natolik uspokojivé, že se s ním smířil [8, 9, 10, 11, 18].

V polovině roku 1990 došlo ke změnám statutárního postavení jednotlivých lázeňských podniků a zřídil a stát zřídil řadu státních podniků. Tyto státní podniky si zachovaly původní strukturu podnikových ředitelství a přímo řízených lázeňských léčeben i odloučených přírodních léčebných lázní. Privatizací měla vzniknout nestátní zdravotnická zařízení s nabídkou specifického druhu služeb – poskytování lázeňské péče. Tento postup privatizace lázeňství doprovázela transformace systému poskytování lázeňské péče ve vazbě na nový systém zdravotní péče v ČR.

Po rozdělení Československé federativní republiky na dva samostatné státy v r. 1993 české lázně ztratily velkou část pacientů ze Slovenska. V posledních pár letech se české a moravské lázně opět dostávají na světovou úroveň a mnohé lázeňské zařízení jsou zcela nebo alespoň zčásti rekonstruovány [11, 20].

2 VÝZNAM LÁZEŇSTVÍ

Lázeňský cestovní ruch je charakteristický pobytem v lázních za účelem léčení, prevence nebo rehabilitace. Od běžných návštěvníků odlišuje lázeňské hosty fakt, že průměrná délka pobytu v lázeňských zařízeních v České republice je 14 dní, zatímco průměrná délka pobytu v ubytovacích zařízeních v České republice je jen 4 dny. Vzhledem k dlouhodobějším pobytům klienti upřednostňují kvalitní ubytovací a stravovací služby, pestrou nabídku programů a doprovodných akcí. Cílem lázeňství je prevence a léčení lidských chorob, regenerace a relaxace sil, vše spojené s využíváním přírodních léčivých zdrojů [7, 19, 20, 21].

Počet hostů v lázeňských zařízeních v prvních třech měsících letošního roku vzrostl o 8 % na 153 483. Výrazný nárůst byl zaznamenán u lázeňských hostů z Ruska a Ukrajiny. Ruští a ukrajinští klienti navíc tráví v lázních nejvíce času, zhruba 16 dní. Naproti tomu u Němců je průměrná délka pobytu 8,6 dne. Nejkratší dobu v českých lázních tráví Číňané, v průměru 3,8 dne. Jejich podíl na pobytech v českých lázních je zatím zanedbatelný, pohybuje se kolem tří čtvrtin procenta.

Účastníci lázeňského cestovního ruchu jsou motivováni zlepšováním vlastního zdravotního stavu, tělesné a psychické kondice. Pobyt v lázních jsou spojeny s podstupováním léčebných kúr, procedur a terapií. Po dobu lázeňské péče je nutná stálá přítomnost lékaře, který zaručuje minimálně přiměřený dohled. Lázeňská centra reprezentují skutečný a významný potenciál cestovního ruchu a je významným prostředkem pro příjmy státu. V lázeňských místech a přilehlém regionu je celý hospodářský život úzce spojen s existencí lázní [7, 19, 20, 21].

Základem lázeňského léčení je vypracování individuálního léčebného plánu. Léčebný plán je cílem vstupního lékařského vyšetření, kdy lékař stanoví diagnózu na základě rodinné anamnézy, osobní anamnézy, anamnézy nynějšího onemocnění a zjištění dalších důležitých údajů (návykové látky, kouření, alergie, užívané léky atd.). Lékař poté určí režim klienta a dietu (pokud je nutná), provede rozpis pitné kúry a předpis procedur [7, 19, 20, 21].

2.1 Druhy poskytované péče v lázních

Lázeňská léčebná péče se může uskutečnit jako ústavní (sanatorní) pobyt nebo jako pobyt ambulantní. Během ústavního pobytu má host zabezpečen celý komplex lázeňských služeb (vyšetření, léčení, ubytování, stravování, kulturně-společenské a doplňkové služby). Ambu-

latní pobyt se omezuje na poskytnutí služeb souvisejících s vyšetřením a léčením hosta, který má zpravidla i možnost dietního stravování v lázeňských zařízeních. Ambulantní hosté jsou ubytováni u jiných provozovatelů nebo v soukromí [7, 19, 20, 21].

Druhy lázeňské péče:

1. Komplexní péče

Navazuje na ústavní péči v odborných ambulancích a je zaměřena na doléčení a zabránění vzniku invalidity. Její poskytnutí doporučují především příslušní specialisté. U nemocí z povolání se komplexní lázeňská péče poskytuje na doporučení odborníka pro choroby z povolání. Zdravotní pojišťovna v tomto případě hradí lázeňské léčení, celodenní stravování a ubytování. Komplexní lázeňská péče se poskytuje v době dočasné pracovní neschopnosti. Komplexní lázeňská péče se poskytuje vždy dětem a dorostu do 19 let.

2. Příspěvková péče

Tato péče je poskytována u nemocí uvedených v indikačním seznamu, kde nejsou splněny podmínky pro poskytnutí komplexní lázeňské péče. Může být poskytnuta nanejvýš 1krát za 2 roky. Zdravotní pojišťovna hradí náklady na vyšetření a léčení pojištěnce.

3. Samoplátecká péče

V tomto případě není nutný návrh na lázeňskou péči a klient může být léčen bez jakéhokoliv doporučení. Klient si hradí veškeré náklady sám. Léčebný pobyt v lázních si zajistí písemnou objednávkou zaslanou obytnému oddělení, v níž uvede požadavky na termín, délku pobytu, standard ubytování a stravování [7, 19, 20, 21].

2.2 Přírodní léčivé zdroje

Přírodním léčivým zdrojem je přirozeně se vyskytující minerální voda, plyn nebo peloid, které mají vlastnosti vhodné pro léčebné využití. Pokud má být lázeňské zařízení uznáno jako léčebné, musí splnit řadu podmínek, které jsou definovány v zákoně č. 164/2001 Sb. Kvalitu podávání přírodního léčivého zdroje pak musí dle vyhl. 370/2001 Sb. a 423/2001

Sb. kontrolovat odborně způsobilý balneotechnik, který musí být v každém lázeňském zařízení. Česká republika je mimořádně bohatá na přírodní léčivé zdroje. Lázeňská léčba má prokazatelné výsledky zejména u stavů po těžkých onemocněních i operacích a u chronických onemocnění. Cílem lázeňské léčby je dokončit léčebný proces v návaznosti na péči v nemocnicích či odborných ambulancích. U chronických onemocnění je jejím cílem stabilizovat stav pacienta a průběh jeho nemoci. K lázeňské léčbě patří také edukace a seznámení pacienta s nemocí i jejími možnými riziky v jeho dalším životě [5, 6].

Přírodní léčivé zdroje dělíme do následujících podskupin:

2.2.1 Přírodní minerální vody

Minerální vody jsou velmi zředěné roztoky solí (uhličité, zemité, alkalické, jódové aj.). Minerální vodou pro léčebné využití se rozumí přirozeně se vyskytující podzemní voda původní čistoty s obsahem rozpuštěných pevných látek nejméně 1 g/l, nebo obsahem nejméně 1 g/l rozpuštěného oxidu uhličitého, nebo s obsahem jiného pro zdraví významného chemického prvku, anebo která má u vývěru přirozenou teplotu vyšší než 20 °C, nebo radioaktivitu radonu nad 1,5 kBq/l. Přírodní minerální vody se aplikují dvěma způsoby – zevní balneoterapií nebo vnitřní balneoterapií. Zevní balneoterapie zahrnuje celkové a částečné koupele a obklady. Do vnitřní balneoterapie patří inhalace, pitné kúry, výplachy dutiny ústní, proplach nosu, kloktání, irigace dásní, výplach žaludku, klyzma, laváž duodena, vysoká střevní laváž enterocleaner a vaginální výplach [6, 7].

Dělení přírodních minerálních vod je dáno vyhláškou č. 423/2001 Sb., platné k datu 1. 1. 2008 :

1. Podle celkové mineralizace:

- velmi slabě mineralizované s obsahem rozpuštěných pevných látek do 50 mg/l PMV,
- slabě mineralizované s obsahem rozpuštěných pevných látek 50 – 500 mg/l PMV,
- středně mineralizované s obsahem rozpuštěných pevných látek 500 – 1500 mg/l PMV,
- silně mineralizované s obsahem rozpuštěných pevných látek 1500 mg/l až 5 g/l PMV,

- velmi silně mineralizované s obsahem rozpuštěných pevných látek vyšším nad 5 g/l PMV.
2. Podle obsahu rozpuštěných plynů a obsahu významných složek:
- uhličitě nad 1 g oxidu uhličitého na 1 litr PMV,
 - sírné nad 2 mg titrovatelné síry na 1 litr PMV,
 - jódové nad 5 mg jodidů na 1 litr PMV,
 - ostatní, např. se zvýšeným obsahem kyseliny křemičité nad 70 mg/l PMV, fluoridů nad 2 mg/l PMV.
3. Podle přirozené teploty u vývěru vody:
- studené s teplotou do 20 °C,
 - termální – od 20 °C do 35 °C vody vlažné, od 35 °C do 42 °C vody teplé a nad 42 °C vody horké.
4. Podle aktuální reakce vyjádřené hodnotou pH :
- silně kyselé s hodnotou pH pod 3,5,
 - silně alkalické s hodnotou pH nad 8,5.
5. Podle využitelnosti jako léčivé:
- s přítomností stopových prvků, pokud jich lze na základě odborného posudku využít k léčbě (síra, jód, fluor, železo, lithium aj.).
6. Podle osmotického tlaku:
- hypotonické s osmotickým tlakem 710 – 760 kPa,
 - izotonické s osmotickým tlakem nad 760 kPa,
 - hypertonické s osmotickým tlakem nad 760 kPa.
7. Podle radioaktivity:
- radonové vody s radioaktivitou nad 1,5 kBq/l vody způsobenou radonem ^{222}Rn [6].

2.2.2 Zřídelní plyny

Přírodním zdrojem plynu se rozumí plyn vyvěrající z podloží buď v doprovodu přírodní minerální vody nebo samostatně. Přírodním oxidem uhličitým je plyn, který obsahuje nejméně 90 % oxidu uhličitého, pro aplikaci plynových injekcí nejméně 96 % oxidu uhličitého. Používají se k celkovým nebo částečným plynovým koupelím a formou podkožní insuflace. Oxid uhličitý se rychle resorbuje kůží prostou difuzí. Plyn se vstřebává i přes oděv a lehkou perforovanou obuv. Oproti vodním koupelím se vstřebává jen asi desetina oxidu uhličitého – asi 4 ml CO₂/min/m² kožního povrchu [6, 7].

2.2.3 Peloidy

Peloidem se rozumí rašelina nebo bahno podle zákona č. 164/2001 Sb. Peloidy jsou látky, které vznikly v přírodě geologickými a biologickými pochody, a jsou k léčebným účelům užívané v rozmělněném stavu ve směsi s vodou, zpravidla přírodní minerální vodou. Účinky peloidů se projevují hlavně intenzivním přívodem tepla do organismu [5, 6, 7].

Dělí se na:

1. Humolity

Vznikají převážně rozkladem rostlinného materiálu. Vyskytují se na území České republiky a dělíme je na:

- Rašeliny – obsahují 95 – 99 % organických látek, vznikají rozkladem rostlinné hmoty rašeliníku, suchopýru a dalších rostlin typických pro rašeliněště.
- Slatiny – obsahují 50 – 95 % organických látek, vznikají v prostředí minerální vody při zamezení přístupu vzduchu. Slatina vzniká z rostlin typu rákos, orobinec, ostřice aj. Slatiny obsahují řadu organických komponent, z anorganických komponent jsou zastoupeny zvláště síra, železo a vápník.
- Slatinné zeminy – obsahují 20 – 50 % organických látek vznikají obdobně jako slatiny. Mají málo organických komponent, z anorganických je výraznější zastoupení síry, železa a vápníku [6].

2. Bahna

Bahna se pro léčebné využití v České republice nevyužívají, hojně jsou však na Slovensku. Vznikají sedimentací materiálu anorganického původu s příměsí organických látek (vodní rostliny, řasy) v řekách, jezerech (např. lázně Piešťany) [6].

2.2.4 Klimatické podmínky

Léčivé klima je soubor fyzikálních, chemických a biologických složek atmosféry, které příznivě ovlivňují fyziologické funkce organismu. Klimatické lázně jsou přírodní léčivé lázně využívající příznivé klimatické podmínky pro léčení. Základní metodou léčby je klimatoterapie [6].

- Klimatické podmínky dělíme podle rozsahu na oblastní (do 1000 km), územní (do 100 km) regionální (do 20 km), místní (do 100 m), mikroklima (např. jeskyně a jiné malé prostory) a ultramikroklima (léčebné prostory, sauny).
- Klimatické podmínky dělíme podle zeměpisné šířky na tropické, subtropické, mírné, subarktické a arktické.
- Klimatické podmínky dělíme podle vztahu k moři na klima přímořské a vnitrozemské.
- Klimatické podmínky dělíme podle nadmořské výšky na nížinné (0-400 m n.m.), podhorské (400-800 m n.m.), horské (800-1200 m n.m.), vysokohorské (1200-2500 m n.m.) a velehorské (nad 2500 m n.m.) [6].

2.3 Služby lázeňského cestovního ruchu

Lázeňské služby tvoří komplex základních a doplňkových služeb. Základní služby by měly na sebe po lázeňské a pobytové stránce navzájem navazovat tak, aby bylo dosaženo pozitivního výsledku lázeňské léčby. Pobyt host začíná hned po příjezdu do lázní, kdy se přihlásí v lázeňské přijímací a ubytovací kanceláři, kde předloží poukaz nebo návrh na lázeňskou péči, zaplatí lázeňský poplatek a je mu vystaven lázeňský průkaz [7, 22].

Tab. 1. Lázeňské služby

Lázeňské služby				
Základní služby				Doplňkové služby
Zdravotní	Ubytovací	Stravovací	Kulturní	Služby pradelny, čistírny, léčebná kosmetika, pohostinské, obchodní, dopravní a další
Lázeňský léčebný režim				

2.3.1 Zdravotně – léčebné služby

Zahrnují lékařské prohlídky a vyšetření, které určují průběh celé lázeňské léčby. Host se po příjezdu do lázní podrobí vstupní lékařské prohlídce, během pobytu je pod neustálým lékařským dohledem a po ukončení pobytu absolvuje výstupní prohlídku. Na základě výsledků vstupní lékařské prohlídky se určuje postup léčení a sestaví se individuální léčebný plán. Samotné léčebné procedury se poskytují podle lékařského předpisu v lázeňském průkazku. Druh a množství léčebných procedur závisí na zdravotním stavu pacienta a indikaci lázní [7, 22].

2.3.2 Ubytovací služby

Zařízení, které poskytují ubytování, musí svým stavebním řešením, dispozičním a provozním uspořádáním zohledňovat skutečnost, že hostům slouží k přechodnému pobytu po více dní, případně týdnů. Základním prvkem ubytování v lázních jsou lázeňské domy. Jedná se o zdravotně-provozní jednotku, která soustřeďuje léčebná a diagnostická zařízení. Při komplexní lázeňské péči je ubytování poskytováno podle možnosti a kapacity lázní ve dvou kategoriích. Obě kategorie představují dvoulůžkový pokoj se základním vybavením, přičemž v kategorii A je sociální zařízení přímo součástí pokoje, v kategorii B je dostupné v rámci ubytovacího objektu. Jakékoliv jiné vybavení pokoje (jednolůžkový pokoj, televize, lednice apod.) je posuzováno jako nadstandard a je poskytován pouze za doplatek [7, 22].

2.3.3 Stravovací služby

Stravovací služby jsou poskytovány v jídelnách formou individuální obsluhy lázeňských hostů. Během lázeňského pobytu má host v jídelně své stálé místo. Stravování je součástí léčebné výživy, která využívá dietní systém – diety pro jednotlivé choroby. Jedná se o tzv. uzavřené stravování, kde si lázeňský host vybrané jídlo k obědu nebo večeři objedná s jednodenním předstihem. Vybrané jídlo zapisuje do objednávací kartičky umístěné na stole. Dietní výživu určuje lékař – dietolog tak, aby předepsané diety odpovídaly požadavkům správné výživy pro jednotlivé choroby a zdravotnímu stavu hosta s přihlédnutím k zátěži lázeňských procedur. Vlastní systém dietního stravování zajišťují nutriční terapeutky [7, 22] Pro lázeňská místa je velmi charakteristická bohatá nabídka možností stravování. Již od počátku doby moderních lázní Evropy byla na lázeňských korzech vybudována řada restaurací, kaváren, cukráren, barů a kiosků s občerstvením. Mnohé z těchto zařízení je doprovázeno hudební produkcí včetně nabídky tance.

2.3.4 Kulturní, společenské a sportovní služby

O jejich organizování se starají kulturní referenti nebo animátoři. Protože jsou zaměřeny na využívání volného času, označují se také jako animační služby [7, 22].

Tyto služby umožňují zejména:

- odpočinkové činnosti zaměřené na odstranění únavy po procedurách, případně únavy z tzv. nadbytku volného času (čtení novin, časopisů, knih, hraní společenských her apod.),
- rekreačně-poznávací činnosti (individuálně nebospolečně organizované procházky včetně značených tras a naučných stezek, výlet autobusem apod.),
- sportovní činnosti (individuální a kolektivní spory – plavání, volejbal, nohejbal, tenis, minigolf, jóga, zdravotní tělocvik apod.),
- kulturně-společenské činnosti (filmová a divadelní představení, koncerty, výstavy, módní přehlídky, besedy, přednášky apod.),
- společensko-zábavní činnosti (taneční zábavy, soutěžní a společenské večery)

[7, 22].

2.3.5 Doplnkové lázeňské služby

Poskytují je pomocné a doplňkové provozy lázeňských podniků. K těm nejčastějším patří:

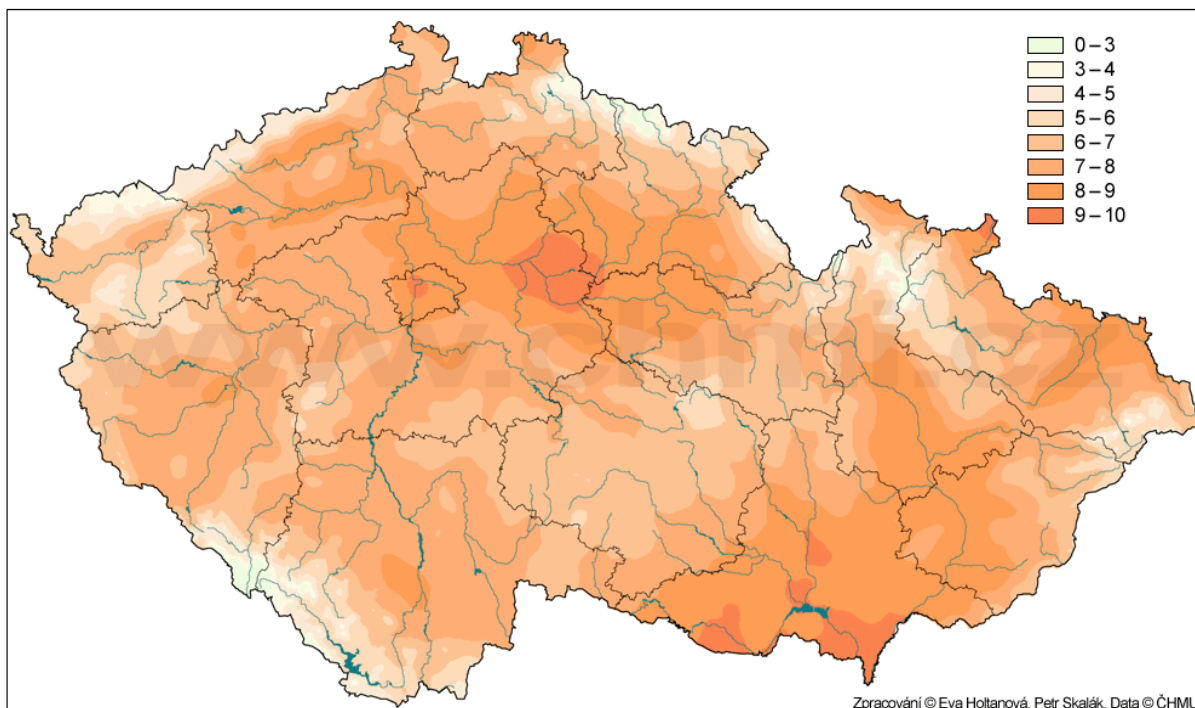
- peněžní a směnárenské služby,
- prodej pohlednic a suvenýrů,
- podávání informací,
- kadeřnictví, kosmetika, manikúra, pedikúra, optika,
- prádelna a čistírna [7, 22].

3 LÁZEŇSKÝ MÍSTOPIS

Česká republika se rozkládá v mírném podnebném pásu severní polokoule ve středu Evropy na ploše 78 866 km². Sousedí s Německem, Polskem, Rakouskem a Slovenskem. Celková délka hranice je 2 290,2 km. Přírodní poměry charakterizuje mírné vlhké podnebí a střídání čtyř ročních období. Česká republika je přírodou zcela mimořádně obdařena bohatstvím léčivých zdrojů, které vyvěrají na jejím území ve velikém počtu i v neobyčejné rozmanitosti povahy a složení. Příčinou toho je pestrost geologické stavby našeho státu. Území České republiky náleží ke dvěma geologickým jednotkám. Větší část území vyplňuje Český masiv prvohorního stáří. Do východní části Moravy a Slezska okrajově zasahují Západní Karpaty druhohorního až třetihorního stáří. Prostor mezi těmito geologickými jednotkami představuje sníženina mezi Znojmem a Ostravou. Tato předhlubeň je vyplněna mořskými usazeninami. Většinu území vyplňují pahorkatiny a vrchoviny s oblými a mírně členitými tvary [1, 2, 3, 4].

Hlavním zdrojem vody v České republice jsou atmosferické srážky. Srážky jsou typické značnou prostorovou a časovou proměnlivostí. V zimním půlroce (říjen – březen) jsou vyvíjející srážky vázány hlavně na přechody frontálních systémů a tlakových níží a jsou charakterizovány menší intenzitou a delším trváním. Naopak v měsících letního půlroku (duben - září) jsou srážky nečastěji spojeny s tvorbou kupovité až bouřkové oblačnosti. Takovéto srážky mají zpravidla kratší trvání a větší intenzitu. Česká republika leží na hlavním evropském rozvodí a je významnou pramennou oblastí. Území Česka je rozděleno na tři hlavní povodí – Labe, Odry a Dunaje. K povodí Labe patří 63 % území Česka, k povodí Moravy 27 % a k povodí Odry 9 %. [1, 2, 3, 4].

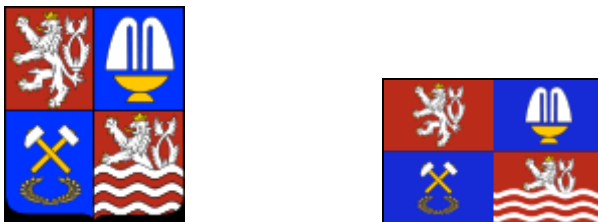
Zásadní význam pro utváření a charakter přírodního prostředí v České republice má teplota vzduchu. Dlouhodobý teplotní režim ovlivňuje především vegetační poměry. Vlny horkých dní mohou výrazně přispět k zesílení sucha a způsobit problémy v mnoha oblastech hospodářství. Opačným extrémem jsou vlny mrazivých dní, které způsobují problémy v dopravě, zvyšují energetické nároky výroby a vznikají problémy spojené s podchlazením. V průběhu posledních padesáti let stoupla roční průměrná teplota vzduchu v České republice o více než jeden stupeň Celsia [1, 2, 3, 4].

Obr. 2. Průměrná roční teplota vzduchu v roce 2010 v °C [4].

V minulosti se na území České republiky nacházelo až 250 lázní. Velká část z nich v průběhu staletí upadla v zapomnění. V současnosti se počet lázeňských míst ustálil na 37. Z nich 25 vzniklo při pramenech léčivých vodních zdrojů a v 10 místech přispěl ke zřízení lázní výskyt peloidů. Několik míst, které splňují náročná kritéria, je uznáno jako klimatické lázně. Počet hostů se v posledních letech neustále zvyšuje, přičemž stoupá podíl samoplátců na úkor pacientů, jejichž pobyt je hrazen z prostředků některé ze zdravotních pojišťoven. Řada lázeňských míst prošla rozsáhlými rekonstrukcemi a podstatně se zlepšilo prostředí jednotlivých lázní. Lázně v České republice se v posledních dvou desetiletích začala spojovat do sdružení a svazů. Nejvýznamnější z nich jsou Sdružení lázeňských míst v ČR a Svaz léčebných lázní České republiky. Mezi nejvýznamnější české a moravské lázně patří Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Františkovy Lázně, Teplice, Jeseník a Luhačovice [1, 7, 22].

3.1 Karlovarský kraj

Obr. 3. Znak a vlajka Karlovarského kraje [23].

3.1.1 Karlovy Vary

Karlovy Vary leží v západní části České republiky na soutoku řek Teplé a Ohře, přibližně 120 km od Prahy v nadmořské výšce 370 m. Jsou největším a nejznámějším lázeňským městem ČR. Romantická lidová pověst praví, že Karel IV. pronásledoval v místech, kde dnes stojí světové lázeňské místo, statného jelena, který při štvanicí přskočil z jednoho skalního úbočí na druhé, avšak psi, kteří ho štvali, spadli do vroucího vřídla. Tato pověst je dodnes dochována v knize Fabiana Summera o Karlových Varech z roku 1571. Karlovarské údolí bylo vytvořeno sopečnou činností během třetihor. Tímto údolím protéká řeka Ohře. Město Karlovy Vary bylo založeno kolem roku 1350 českým králem a římským císařem Karlem IV. Počátky veřejného lázeňství v Karlových Varech jsou doloženy od roku 1508. V roce 1531 byl položen základ k vybírání lázeňských poplatků. O 250 let později, na podnět karlovarského doktora Davida Bechera, jsou karlovarské prameny rovněž využívány k pitným kúram. David Becher jako jeden z prvních provedl chemický rozbor karlovarských minerálních vod. Až počátkem 18. století byl postaven první lázeňský dům (Mlýnské lázně) a barokní kostel sv. Máří Magdalény. O sto let později, ve 2. polovině 19. století, vznikly Mlýnská a Vřídelní kolonáda, Císařské lázně a budova divadla. Mlýnská kolonáda je dlouhá celých 132 metrů a kryje pět pramenů. Počátkem 20. století byly Karlovy Vary nejslavnějším lázeňským městem Evropy. Karlovy Vary navštívilo mnoho významných hostů, mezi něž patří Johann Wolfgang Goethe, Friedrich Schiller, Theodor Körner, Ludwig van Beethoven, Fryderik Chopin a Nikola Paganini. Obě světové války však snížily návštěvnost na zlomek té předválečné. Po válce se ze svobody Karlovy Vary dlouho neradovaly. V roce 1948 byly zestátněny lázeňské zdroje a sanatoria. Klientela se omezila především na občany zemí bývalého Sovětského svazu. Po sametové revoluci

v roce 1989 se začaly pomalu rekonstruovat zchátralé budovy a modernizovat lázeňské provozy [8, 16, 17, 18, 24].

Karlovy Vary se specializují na léčbu onemocnění zažívacího ústrojí, poruch látkové výměny, diabetu, dny, obezity, paradontózy, chorob pohybového ústrojí, onemocnění jater, slinivky, žlučníku a neurologických onemocnění. Ze 79 pramenů různé vydatnosti je 13 zachyceno a využívají se k pitným kúram. Minerální vody jsou si základním složením podobné, avšak pro rozdílnou teplotu a jiný obsah kysličníku uhličitého mají rozličné účinky. Chladnější prameny mají obvykle lehce projímavý účinek, prameny teplejší mají vliv tlumivý, zpomalují vylučování žluče i žaludečních šťáv. Nejznámější, největší a nejsilnější minerální pramen je pramen Vřídlo, který má teplotu 72 °C. Tento gejzír vydá za minutu průměrně 2000 litrů minerální vody z hloubky až 3000 metrů. Sloupec vřídelní vody je díky tlaku schopen vytrysknout až do výšky 12 metrů [8, 16, 17, 18, 25].

Obr. 4. Vřídlo [25].

3.1.2 Mariánské Lázně

Mariánské Lázně jsou nejmladšími západočeskými lázněmi. Město vyrostlo počátkem 19. století u obce Úšovice v údolí známém vývěry mnoha minerálních pramenů. O vznik lázní se zasadil klášterní lékář Josef Jan Nehr, který v roce 1779 přesvědčil opata kláštera a několik mnichů, aby zkusili lázeňskou kúru. Zjistil, že voda v nepatrném množství podávaná několikrát denně upravila trávení, povzbudila chuť do jídla a přinesla opatovi a mnichům

osvěžující spánek. Doktor Nehr také provedl chemickou analýzu pramenů a rozhodl se, že touto vodou bude léčit nemocné. Klášter však bojoval o získání potřebných povolení ke stavbě lázeňské budovy až do roku 1786. V roce 1818 získává Marienbad statut lázeňského místa. První pacienti bydleli v jednoduchém malém domku blízko Mariina pramene, kde se také koupali. Významný rozvoj lázní proběhl zásluhou opata Karla Kašpara Reitenbergera, který počátkem 19. století začal s výstavbou lázeňských domů a pavilonů. Po první světové válce a vzniku Československé republiky se do lázní opět vrátili hosté. Prudký růst dopravy přilákal další návštěvníky a lázně musely řešit ubytovací problémy. Záhy však přišla ekonomická krize, která další rozvoj města zastavila. Po poválečném odsunu německých obyvatel a po výměně obyvatelstva Mariánské Lázně chátraly. Obrat nastal až po roce 1989, kdy se město opět naplno vrátilo k lázeňství [8, 17, 18, 26].

Mariánské Lázně leží v oblasti, která je mimořádně bohatá na přírodní léčivé zdroje. Na malém území vyvěrá přibližně 100 pramenů. Najdeme zde také mocný vývěr plynu označovaný jako Mariin léčivý plyn. Mariin pramen je ve skutečnosti 99,7 % přírodního CO₂, který se druhotně rozpouští v povrchové vodě. Podle Mariina pramene byly pojmenovány celé lázně. Dnes se přírodní léčivý plyn využívá na suché plynové koupele. Tato procedura si získává stále větší oblibu, protože kromě snížení krevního tlaku, zlepšení činnosti srdce a prokrvení dolních končetin udávají pacienti výrazné zlepšení sexuálních funkcí. Tento přírodní léčivý plyn se též aplikuje formou podkožních injekcí u onemocnění kloubů, páteře a ischemické choroby srdeční. Dalším významným léčebným prostředkem jsou peloidy. Peloidy jsou anorganické nebo organické kašoviny, které se po určité úpravě a ohřevu používají na obklady a zábaly. Jedná se o slatiny, rašeliny a další bahna, která se nacházejí v okolí pramenů. Slatina se ukládá na hromady, kde určitým způsobem oxiduje. Poté se dále upravuje a míchá s minerální vodou a ohřívá parou. Používá se většinou o teplotě 40 °C na 20 – 30 minut. Slatinné zábaly se užívají při chorobách pohybového aparátu, u gynekologických onemocnění a nemocí dýchacích cest [8, 17, 18, 27].

3.1.3 Františkovy Lázně

Františkovy Lázně leží na severozápadním okraji chebské pánve, asi 5 km západně od města Chebu, v nadmořské výšce 450 metrů. První písemné zmínky o minerálních pramenech v oblasti Františkových Lázní pochází z roku 1502. Samotné město bylo založeno v roce 1793 císařem Františkem I. jako první slatinné lázně na světě. V tomto roce byl také posta-

ven první lázeňský dům Loimann-Badehaus (Tři lilie). Roku 1865 byly Františkovy Lázně povýšeny na město a disponovaly třemi lázeňskými budovami. V této době se také lázně začaly orientovat na léčení ženských chorob. Do 20. století vstoupily Františkovy Lázně už jako významné světové lázně s jasně definovaným okruhem indikací pro ženské, srdeční a cévní choroby. V současné době je využíváno 20 minerálních pramenů. Průměrná teplota pramenů se pohybuje od 9 do 11 °C a jsou středně až silně mineralizované. Využívají se na pitné kúry, uhličitě koupele, irigace a inhalace. Stejně jako v Mariánských Lázních se zde využívá přírodní léčivá slatina a přírodní léčivý plyn. Přírodní slatina obsahuje vysoký podíl rozpustných minerálních látek a huminových kyselin. Využívají se na slatinné zábaly, slatinné koupele a slatinné tampóny. Přírodní léčivý plyn se separuje z františkolázeňských minerálních vod a je používán na suché plynové sedavé koupele, plynové injekce a gynekologické plynové koupele [8, 17, 18, 28].

Obr. 5. Františkovy Lázně [28].

Obr. 6. Socha Františka [28]

3.1.4 Lázně Jáchymov

Lázně Jáchymov leží v údolí chráněném proti severním větrům, na východním úbočí Krušných hor v nadmořské výšce 560 až 750 metrů. Město Jáchymov je výjimečné svou pětisetletou hornickou tradicí. Stříbro se zde těží od 16. století. V roce 1520, po objevení stříbra, byl Jáchymov prohlášen královským svobodným horním městem. Jáchymovské lázně jsou nejmladšími západočeskými lázněmi. Od ostatních západočeských lázní se liší svými jedinečnými radonovými prameny a dramatickou minulostí. Historie lázní se datuje od roku 1864, kdy horníci, dobývající rudu v půlkilometrové hloubce dolu Svornost, narazili na silný pramen radonové vody, který důl zatopil. Tento pramen Jáchymov později proslavil. V roce 1911 byla v Jáchymově otevřena první lázeňská budova [8, 17, 18].

3.2 Plzeňský kraj

Obr. 7. Znak a vlajka Plzeňského kraje [23].

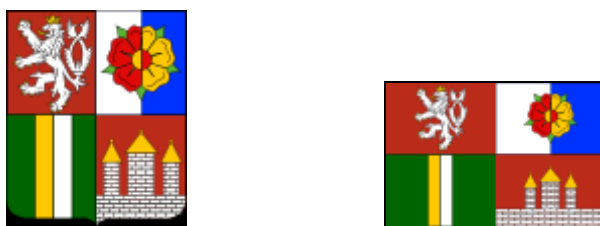
3.2.1 Konstantinovy Lázně

Konstantinovy Lázně leží severozápadně od Plzně v nadmořské výšce 520 metrů v čisté lesnaté oblasti. Konstantinolázeňská minerální voda má nejvyšší obsah kysličníku uhličitého v Čechách a je velmi vhodná pro léčení nemocí oběhového systému a pohybového ústrojí. Konstantinovy Lázně jsou zaměřeny především na komplexní diagnostiku, prevenci a léčení chorob kardiovaskulárního systému. Mezi vedlejší indikace pak patří choroby pohybového systému, výměny látkové (diabetes mellitus) a dýchacího ústrojí. První zmínku o Konstantinových lázních najdeme v pozemkových kníchách ze začátku 16. století. Prudký rozvoj lázeňství začíná v roce 1812, kdy je postavena první lázeňská budova. V roce 1837 lázně koupil majitel okolního panství, kníže Konstantin z Lovensteinu a dodnes nesou jeho jméno. V té době se zde s velkým úspěchem léčilo pomocí slatinných zábalů z místních rašelinových zdrojů. 1. května 1992 vznikla samostatná akciová společnost Léčebné lázně Konstantinovy Lázně a.s. [8, 17, 18, 29, 30].

Obr. 8. Konstantinovy Lázně [30].

3.3 Jihočeský kraj

Obr. 9. Znak a vlajka Jihočeského kraje [23].

3.3.1 Lázně Vráž

Lázeňský komplex Lázně Hotel Vráž se nachází 10 km od Písku, v romantickém prostředí lesnaté krajiny v údolí řeky Otavy. Samotná historie lázeňství je spojena se jménem profesora Vítka, který měl zásadní podíl na vzniku klimatických a rehabilitačních lázní v 30. letech 20. století. Základem pro vznik lázní se stal zámek postavený v roce 1875 v novogotickém slohu českým šlechtickým rodem Lobkowiczů. V současné době jsou lázně provozovány společností Lázně hotel Vráž s.r.o., která je nestátním zdravotnickým zařízením. Lázně se specializují na léčení nervových onemocnění, poruch pohybového aparátu, porázových a pooperačních stavů, rehabilitaci pacientů po amputaci a celkovou rekondici. Hlavní léčebnou metodou jsou slatinné zábaly, dále pak bylinné, vířivé či perličkové koupele, suché uhličitě koupele, vířivé lázně horních a dolních končetin, elektroléčebné a svět-

loléčebné procedury, magnetoterapie, pohybové terapie, masáže, parafinové zábaly, kryoterapie, inhalace, oxygenoterapie a plynové injekce [8, 17, 18, 31].

Obr. 10. Lázně Vráž [31].

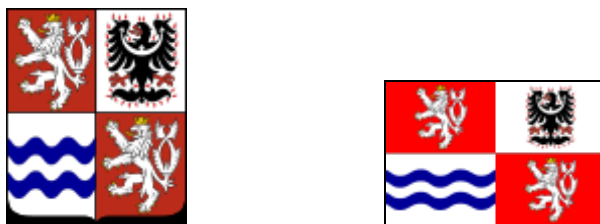
3.3.2 Lázně Bechyně

Jihočeské městečko Bechyně se rozkládá v údolí řeky Lužnice 20 km od historického města Tábor. Po staletí bylo mariánským poutním místem s historií sahající do 10. století. V roce 1728 byly v Bechyni objeveny minerální prameny. Nejstarší tištěný záznam pochází z roku 1730, avšak největší rozmach lázeňství byl zaznamenán až během 19. století, kdy se zde provozovaly četné druhy koupelí a pitných kúr u železitých pramenů. V 60. letech 20. století však nejvydatnější pramen zanikl následkem vybudování vojenského letiště a léčebné prostředky se tím zredukovaly jen na slatinné zábaly a koupele. V lázních Bechyně se specializují na léčbu revmatické artritidy, Bechtěrevovy choroby, koxartózy, metabolických onemocnění s postižením kloubů, bolestivých syndromů šlach a kloubů, předoperačních a pooperačních stavů, osteoporózy [8, 17, 18].

Obr. 11. Lázně Bechyně [18].

3.4 Středočeský kraj

Obr. 12. znak a vlajka Středočeského kraje [23].

3.4.1 Lázně Poděbrady

Město Poděbrady leží při důležitém přechodu přes Labe. Již v 17. století zde vznikly malé, ale po kraji známé lázně nazývané „železité lázničky“. Pověsti o silném železitém prameni vody zbarvené do červena s léčivými účinky se rychle šířily krajem a přilákaly nemocné trpící různými chorobami.

Nejvýznamnějším rokem pro novodobé dějiny města byl bezpochyby rok 1905, kdy pruský proutkař Karel Bülow na přání tehdejšího vlastníka poděbradského zámku knížete Hohenlohe označil místo na vnitřním nádvoří zámku, kde po složitém a nákladném hloubení vytryskl 1. srpna z hloubky 96,7 m silný pramen minerální vody.

Po doporučení panského a městského lékaře Boučka, který jako první pochopil význam vody bohaté na oxid uhličitý pro léčení některých chorob, nechal kníže Hohenlohe 5. června roku 1908 slavnostně vysvětit Knížecí lázně. Zahajovací lázeňská sezóna přinesla neče-

kaný úspěch. Později lázně přešly do správy města a v roce 1919 byla za účasti České banky v Praze založena „Akciová společnost Uhlíčité lázně a zřídla v Poděbradech“. Neméně důležitým mezníkem v jejich historii se stal rok 1926, kdy lázeňská společnost koupila hotel U krále Jiřího a proměnila ho v „První vyšetřovací a léčebný ústav“ specializovaný na nemoci srdce. V té době zde působil profesor Václav Libenský, zakladatel a první prezident České kardiologické společnosti, jehož zásluhou ústav získal velké renomé po celé Evropě.

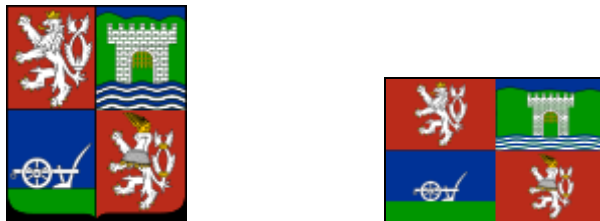
Rozvoj lázní zbrzdila II. světová válka. V lednu 1941 se staly Poděbrady místem vojsk německé armády a na jaře 1945 byly všechny větší lázeňské objekty přeměněny na lazarety čekající na vězně z koncentračních táborů a vojáky z front. Po válce došlo v roce 1948 k zestátnění lázní a jejich hlavním provozovatelem se stala státní zdravotní správa.

1. května roku 1992 byla ustavena akciová společnost pod názvem „Lázně Poděbrady“, která po 44 letech navázala na tradici úspěšné akciové společnosti z první republiky. Lázně Poděbrady se specializují na léčbu kardiovaskulárního systému, léčbu pohybového aparátu a látkové výměny [8, 17, 18, 32].

Obr. 13. Lázně Poděbrady [32].

3.5 Ústecký kraj

Obr. 14. Znak a vlajka Ústeckého kraje [23].

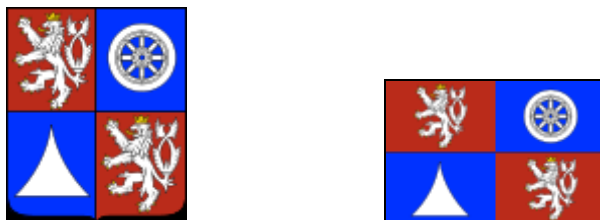
3.5.1 Lázně Teplice

Lázně Teplice jsou nejstarší lázně ve střední Evropě s téměř dvoutisíciletou tradicí lázeňství. Horké prameny byly v Teplicích známy už v 8. století. Rozkládají se v Bělském údolí mezi pásmem Krušných hor a výběžky Českého středohoří, v nadmořské výšce 219 až 230 metrů. Jako jediné lázně na světě disponují termální minerální vodou hydrogenuhličitano-sírano-sodného typu s bohatým obsahem minerálů a příměsí radonu (teplota 41°C). K velkému rozvoji lázeňství došlo v 16. století. V okolí Prazřídla byly vybudovány první lázeňské budovy, kam přijížděli významní hosté s početnými doprovody. Zlatým věkem Teplic bylo období klasicismu. Po velkém požáru v roce 1793 byly Teplice, za vydatného přispění panovníků okolních zemí, zcela přestavěny. Byla postavena řada nových lázeňských budov. Teplice nazývány Malou Paříží či Salonem Evropy, jehož nejvýznamnějšími návštěvníky byli car Petr I., švédský král Gustav IV., pruský král Bedřich Vilém III., Ludwig van Beethoven, Johann Wolfgang Goethe, Richard Wagner, Frederick Chopin a Franz Liszt. K lázeňským účelům jsou dnes využívány z původních 14. pramenů jen dva termální prameny „Prazřídlo“ a „Hynie“ a nabízí léčbu, rehabilitaci a prevenci onemocnění pohybového aparátu kloubů, páteře, bolestí zad a souvisejících bolestí hlavy. [8, 17, 28, 33].

Obr. 15. Lázně Teplice [33].

3.6 Liberecký kraj

Obr. 16. Znak a vlajka Ústeckého kraje [23].

3.6.1 Lázně Kundratice

Lázně Kundratice patří mezi nejstarší lázně v České republice. Využívají k léčbě pohybového ústrojí tradiční přírodní zdroj, sirnoželezitou slatinu. Poloha léčebny využívá příznivé klimatické podmínky Ještědského pohoří, které chrání Lázně Kundratice před studenými severovýchodními větry.

Lázně Kundratice vznikly jako součást městečka Osečná roku 1881. Zakladatelem byl místní podnikatel Josef Schwan. Jeho syn objekt rozšířil a otevřel rašelinové lázně. Lázeňskou léčebnu v roce 1908 obec odkoupila od vdovy Schwanové. Protože počet návštěvníků stále vzrůstal, bylo v roce 1913 rozhodnuto celé zařízení zmodernizovat. V roce 1933 byly lázně považovány za jedny z nejmodernějších v naší republice. Po druhé světové válce se Lázně Kundratice staly součástí státního podniku Československé státní lázně. V roce 1992 byla lázeňská léčebna zprivatizována a vznikla tak akciová společnost Lázně Kundratice [8, 17, 18, 34].

Obr. 17. Lázně Kundratice [34].

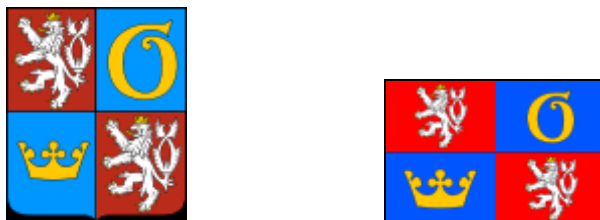

Obr. 18. Lázně Kundratice [34].

3.6.2 Lázně Libverda

Jsou tradičním lázeňským komplexem ležícím ve stejnojmenné obci v údolí Jizerských hor v nadmořské výšce 424 metrů. Samotná historie lázeňství je datována od objevení účinků místních minerálních pramenů, a to již koncem 14. století. Po rostoucím věhlasu libverdských lázní došlo v roce 1936 k udělení statutu „léčivé lázně“. Léčebné procedury jsou zaměřeny na pacienty s onemocněním pohybového aparátu, srdce a krevního oběhu [8, 17, 18, 35].

3.7 Královehradecký kraj

Obr. 19. Znak a vlajka Královehradeckého kraje [23].

3.7.1 Janské Lázně

Janské lázně leží v oblasti Krkonošského národního parku, v nadmořské výšce 670 metrů, na úpatí Černé hory. Dle trutnovského kronikáře z 16. století Šimona Hüttla byl teplý pramen pod Černou horou objeven již v roce 1006 Janem z Chockova, po němž byl i pojmenován jako pramen Janův. Po roce 1675 postavil Adolf Schwarzenberg první lázeňskou budovu a pověřil G. H. Hettmayera vypracováním učeného pojednání o zřídle. V roce 1867 se staly Janské lázně samostatnou obcí, kterou v roce 1901 zakoupila všechna lázeňská zařízení za 1 010 000 tehdejších korun. V tomto období zaznamenaly lázně značný rozvoj. V roce 1920 se stává rozhodujícím založení akciové společnosti. Byla provedena nová analýza pramene doktorem Oskarem Baudyschem z Rockefellerova ústavu z New Yorku a Yalské univerzity, která prokázala, že voda má podobné složení jako ve Warm Springs ve státě Georgia v USA, kde se specializují na léčení následků po obrnách, zejména po dětské obrně. Tato léčebná metoda byla od roku 1935 převzata, čímž si Janské Lázně získaly celosvětový ohlas v úspěšnosti léčby. Rozmach akciové společnosti byl zastaven připojením zdejšího území k Německu a následně pak druhou světovou válkou, po níž již akciová společnost nebyla obnovena. Došlo ke znárodnění přírodních léčivých zdrojů a lázní. V současné době se lázně zabývají léčbou inkontinence moči a stolice, stavů po zánětech žil, oběhového selhávání, vysokého krevního tlaku, epilepsie a dalších [8, 17, 18, 36].

Obr. 20. Janské Lázně

3.7.2 Lázně Bělohrad – Anenské slatinné lázně

Město Lázně Bělohrad leží v široké kotlině říčky Javoroky obklopené zalesněnými vrchy Kamennou hůrou, Zvičinou, Hořickým Chlumem. Jedinečnou ukázkou nejrozmanitější vegetace je nádherný park Bažantnice, jehož rašelinná jezírka dala vznik areálu místních Anenských slatinných lázní. O samotný a skutečný vznik Anenských slatinných lázní se zasloužila roku 1885 pruská hraběnka Anna z Assenbergu, která provedla první úspěšné léčebné pokusy s místní rašelinou. V roce 1888 byly úředně uznány za léčivé a bylo jim povoleno užívat označení sirlé slatinné lázně. O tři roky později byl na dnešních pozemcích vystavěn velký lázeňský dům ve švýcarském slohu, s křídly na obě strany. V těchto křídlech se podávaly koupele a toto původní uspořádání pavilonu vodoléčebných procedur zůstalo zachováno až dodnes. Sláva a proslulost lázní rychle rostla. V roce 1901 byl v lázeňském parku v Bažantnici úspěšně navrtán arzenoželezitý pramen, který byl pojmenován Anna-Mariánský. Tato voda se svým složením řadí mezi železité kyselky. V roce 1936 byl dostavěn nový komfortní hotel, dnešní Grand, a MUDr. Janeček upravil bývalý hotel U lázní na Vodoléčebný a vyšetřovací ústav. Lázně byly před rokem 1989 součástí lázní Poděbrady. V roce 1992 byla založena akciová společnost, která se vrátila k původnímu názvu Anenské slatinné lázně [8, 17, 18, 37] .

*Obr. 21. Hraběnka Anna
z Asseburgu [37].*

3.8 Pardubický kraj

Obr. 22. znak a vlajka Pardubického kraje [23].

3.8.1 Lázně Bohdaneč

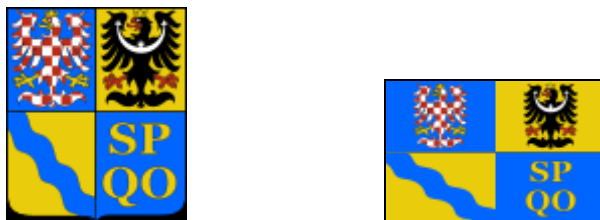
Lázně Bohdaneč leží v Polabské nížině 8 km od Pardubic, se kterými jsou spojeny městskou trolejbusovou dopravou. Se vznikem lázní je nepochybně spjata jméno bohdanečského rodáka Jana Veselého, který byl v 90. letech 19. století nájemcem rybníčního hospodářství. Na myšlenku použít rašelinu k léčebným účelům přivedli Veselého jeho přátelé. Rašelinná ložiska se rozkládají na ploše 42 ha v několikametrové vrstvě. Stáří rašeliny se dnes odhaduje na 4000 let, je tedy velmi stará a nikoliv povrchová a nově utvořená. První lázeňská sezóna byla zahájena v srpnu 1897. Hlavní léčebnou procedurou byly slatinné koupele [8, 17, 18, 38] .

Dodnes můžeme spatřit uprostřed lázní starý, cihlový a poměrně vysoký komín, který je jako jediným pozůstatkem prvního lázeňského domu. Již po čtyřech letech existence lázní se ukázalo, že Jan Veselý není schopen splácet své dluhy, které mu vznikly se založením lázní. V roce 1906 byl nucen v dražbě prodat lázně Občanské záložně [8, 17, 18, 36].

V roce 1911 kupuje lázně obec Bohdaneč. V té době je starostou obce bratr zakladatele František Veselý. Touto koupí se otvírá nová kapitola dějin lázní. Město Bohdaneč v průběhu příštích let lázně zdokonalilo a otevřelo nový pavilon Gočár. Avšak po první světové válce nemělo městečko dostatečné finanční prostředky, a tak v roce 1919 obec prodává lázně nově utvořené akciové společnosti - Slatinné lázně v Bohdaneči u Pardubic a. s. V roce 1922 dochází k opětovnému prodeji lázní, jejich majitelem se stává Ministerstvo veřejných prací. Po změně majitele návštěvnost značně vzrostla. Gočárův pavilon byl zvýšen o další poschodí, bylo zřízeno koupaliště a bazén. Původní lázeňská budova již nevyhovovala. Bylo potřeba postavit novou, moderní a zvyšujícím se požadavkům vyhovující lázeňskou budovu. V květnu roku 1930 byl slavnostně otevřen Jubilejní palác. Obě hlavní lázeňské budovy byly spojeny kolonádou, zasklenou v roce 1940. V dubnu 1941 obsadili lázně Němci, kteří zde setrvali až do roku 1945. 1. ledna 1957 byly lázně převzaty Československým státem jako státní lázně se samostatným ředitelstvím. Poslední roky přinesly dokončení výstavby balneoprovozu a rekonstrukci pavilonů Langer a Veselý [8, 17, 18, 38].

Příroda obdarovala Lázně Bohdaneč vlastními přírodními léčivými zdroji, a to rozsáhlými ložisky slatiny nacházejícími se v nedalekém okolí a přírodní minerální vodou. Léčebné lázně Bohdaneč slouží k léčbě pohybového aparátu s orientací na zánětlivá revmatologická onemocnění, artrózu, vertebrogenní syndromy, Bechtěrevovu nemoc. Zajišťují léčbu dlouhodobých potíží, předoperačních i pooperačních stavů a poúrazovou rehabilitaci. Velmi dobrého jména dosáhly v oblasti rehabilitace totálních endoprotéz. Lázeňský komplex je zasazen do rozlehlého parku, který vyniká skvostnou zahradní úpravou. V parku roste přibližně sto druhů dřevin, jejichž stáří se pohybuje kolem osmdesáti let [8, 17, 18, 38].

3.9 Olomoucký kraj

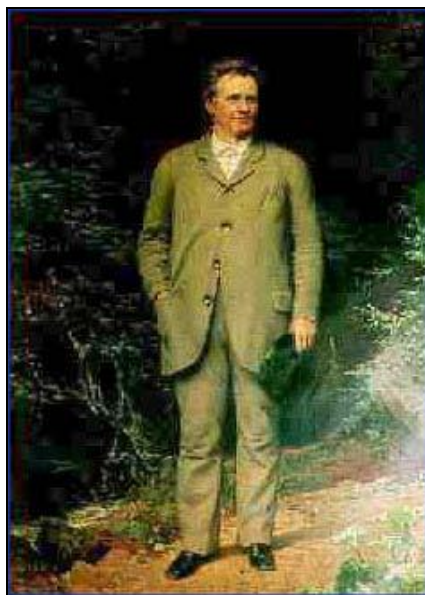

Obr. 23. Znak a vlajka Olomouckého kraje [23].

3.9.1 Priessnitzovy lázně Jeseník

Priessnitzovy léčebné lázně leží na svazích Studničního vrchu vzdálené asi 2 km od města Jeseník. V jeho okolí vyvěrá z nitra země okolo 80 pramenů velmi kvalitní horské vody. Vznik těchto lázní je spojen se jménem Vincenz Priessnitz. První praktické zkušenosti léčivých účinků studené vody získával na sobě. V 16 letech spadl Vincenz pod plně naložený koňský povoz a kola mu přejela hrudník. Přivolaný ranhojič prohlásil zranění za smrtelné, v lepším případě prý z mladíka zůstane mrzák. Vincenz však opět vsadil na vodu. Léčení sice trvalo rok, ale na konci byl Vincenz zdrav. Zpráva o tomto zázraku se rychle rozkřikla. Na Gräfenberg začali přicházet lidé z blízkého, později vzdáleného okolí a prosili o pomoc. Priessnitz pomoc neodmítal - napravoval vykloubené ruce a nohy, krevní výrony a zlomeniny, později i revmatismus, dnu, chronickou zácpu, nemoci jater a žaludku. Pověst o jeho nové léčebné metodě a jejích výsledcích se rozletěla do světa. V r. 1822 dal přestavět svůj původně dřevěný rodný dům v prostornější kamenný dům se speciálními prostorami určenými pro léčení. Tento dům se tak stal prvním vodoléčebným ústavem na světě. Roku 1838 zahájí výstavbu nového léčebného domu. Rok 1839 byl nesporným vrcholem lázeňského provozu Priessnitzovy éry. Na Gräfenbergu se léčilo přes 1500 pacientů a přijelo i 120 lékařů z celé Evropy, aby tu studovali Priessnitzovy léčebné metody a podle jejich vzoru pak doma založili vodoléčebné lázně. Kromě studených obkladů, mokrých zábalů a omývání postižených míst houbou uplatňoval při svém léčení i další, do té doby nepoužívané metody, k nimž patřila zejména potná kúra, po níž se propocení pacient na krátkou chvíli ponořil do kádě se studenou vodou. Léčebné procedury doplňovala i pracovní terapie spojená s tělesnou námahou, pravidelná životospráva a dostatek spánku. Po r. 1989 byly jesenícké lázně zprivatizovány. Stala se z nich akciová společnost, která do svého názvu pojala jmé-

no slavného zakladatele, Priessnitzovy léčebné lázně a.s. Priessnitzovy lázně se zaměřují na léčbu psychických, pohybových a dermatologických potíží [8, 17, 18, 39].

Obr. 24. Vincenz Priessnitz [39].

3.9.2 Lázně Teplice nad Bečvou

Lázně Teplice nad Bečvou se nacházejí nedaleko Olomouce v malebné krajině, kterou protéká řeka Bečva. Přímo v lázeňském areálu se nacházejí Zbrašovské aragonitové jeskyně a v bezprostřední blízkosti i Hranická propast. Základy lázní položil v roce 1553 tehdejší majitel panství Jan Kropáč z Nevědomí, který nechal vybudovat kamennou nádrž ke koupání, do níž byly svedeny nejvydatnější prameny minerální vody. roce 1711 byla na levém břehu Bečvy postavena první lázeňská budova. V třicátých letech 20. století byly vědecky prokázány léčebné účinky zdejší unikátní minerální vody pro léčení srdečně – cévních onemocnění [8, 17, 18, 40].

Obr. 25. Lázně Teplice nad Bečvou [40].

3.9.3 Lázně Velké Losiny

Termální lázně Velké Losiny nacházející se v podhůří Hrubého Jeseníku, patří mezi nejstarší a nejvýznamější moravské lázně s dlouholetou tradicí. Poprvé je existence Velkých Losin doložena z roku 1296. První zmínka o termálních lázních pochází z roku 1562. Sirovodíkové prameny o teplotě 22 – 28 °C byly objeveny v roce 1576. Kolem lázeňských budov se rozprostírá velký park. Původní francouzský park byl od roku 1851 přebudován v přírodně krajinářském duchu. Lázně Velké Losiny se zabývají léčbou nemocí pohybového aparátu, nervových a respiračních onemocnění a nabízejí ubytování ve čtyřech lázeňských domech s vysokým standardem ubytování a stravování [8, 17, 18, 41].

3.10 Moravsko-slezský kraj

Obr. 26. Znak a vlajka Moravsko-slezského kraje [23].

3.10.1 Lázně Bludov

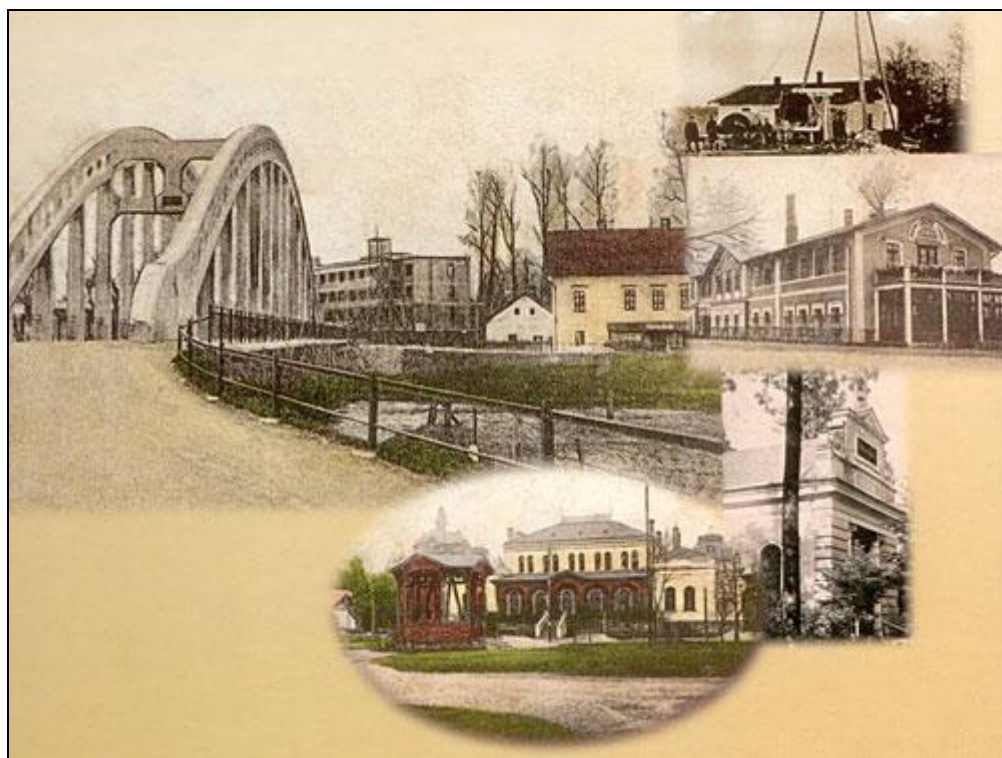
Moderní lázeňské zařízení poskytující lázeňskou péči založenou na nejnovějších lékařských poznatcích v oborech balneologie, obezitologie a léčebné rehabilitace. Počátek lázeňské léčby je datován na 20. července 1929, kdy Zdeněk Pospíšil zakládá lázně v Bludově. Přírodním léčivým zdrojem je minerální termální voda s výrazným účinkem proti revmatismu a pozitivním vlivem na pohybový aparát, která pramení přímo v lázních. Lázeňské místo leží v mírně pahorkaté krajině na severní Moravě, v jižním předhoří Jeseníku, ve výšce 297 metrů, nedaleko města Šumperk. [8, 17, 18, 42].

Obr. 27. Lázně Bludov [42].

3.10.2 Lázně Darkov

Lázně Darkov se nacházejí na severovýchodě České republiky. Tvoří je dvě léčebná zařízení: Léčebna Darkov v Karviné-Darkově a Rehabilitační sanatorium v Karviné-Hranicích. Léčba je založená na mimořádném přírodním bohatství jodobromové vody s vysokým obsahem jódu. První zmínky o účincích přírodní léčivé vody jsou známy již ze 13. století, místní lidé znali pramen v podobě léčivé studánky Stříbrňočky v karvinském lese a využívali ji v přírodním léčení a pro svou osobní potřebu. Vznik Lázní Darkov je připisován roku 1867, kdy byla zahájena první lázeňská sezóna. Založení lázní přecházelo vědecké prozkoumání přírodního léčivého zdroje, jodobromové vody solanky, kterou již dříve znali místní lidé v podobě léčivé studánky a využívali ji v přírodním léčení. Roku 1895 – 1902 byla budována další ubytovací zařízení, jelikož první dvě budovy již nedostačovaly. Založen byl i lázeňský park se vzácnými dřevinami. Další výstavba následovala až roku 1931. Posledním majitelem lázní byl hrabě Larisch – Mönnich, po roce 1945 se staly na dlouhou dobu majetkem státu. Od 1. 9. 2003 se lázně Darkov staly akciovou společností, která ve své činnosti navázala na 135 letou tradici významných lázní [8, 17, 18, 43].

Obr. 28. Lázně Darkov [44].

3.11 Zlínský kraj

Obr. 30. Znak a vlajka Zlínského kraje [23].

3.11.1 Lázně Luhačovice

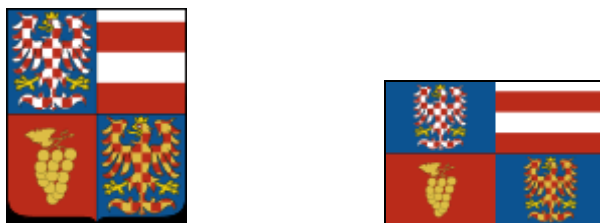
Uprostřed Bílých Karpat, v chráněné krajinné oblasti, se nachází Luhačovice, čtvrté největší a jedny z nejkrásnějších lázní v České republice. Na území Luhačovic vyvěrá 14 léčivých pramenů s vysokým obsahem minerálních látek. Díky svým léčivým vodám se Luhačovice řadí na přední místa v žebříčku léčebných lázní v Evropě. Základy luhačovického lázeňství jsou kladeny do 17. století, o architektuře lázní můžeme hovořit až od konce 18. století, kdy byla postavena první skupina jednoduchých lázeňských budov, dnes již převážně nezachovaných. Nejvýznamější stavební etapou, se pak stala první třetina 20. století, kdy vznikl ojedinělý soubor staveb architekta Dušana Jurkoviče.

Lázeňská léčba je založena na využití přírodních léčivých zdrojů a příznivého klimatu v kombinaci s nejmodernějšími léčebnými a rehabilitačními metodami. Na území Luhačovic vyvěrá 14 hydrouhličitanochloridosodných kyselek a jeden sirný pramen. Minerální vody obsahují z kationtů zejména sodík a v menším množství vápník a hořčík. Z aniontů je obsažen nejvíce chlór, kyselina uhličitá, dále bróm, jód a z rozpuštěných plynů ve značném objemu volný oxid uhličitý. Teplota vyvěrající vody se pohybuje mezi 10 až 12 °C. Nejznámějšími léčivými prameny jsou Vincentka, Aloiska, Ottovka a Pramen Dr. Šťastného. Vincentka je také základním inhalačním médiem ve většině inhalatorií v České republice, avšak její účinek přímo z pramene je nenahraditelný [8, 15, 17, 18, 45].

Obr. 31. Lázně Luhačovice [45].

3.12 Jihomoravský kraj

Obr. 32. Znak a vlajka Jihomoravského kraje [23].

3.12.1 Lázně Hodonín

Lázně Hodonín leží na Jižní Moravě v nádherném prostředí Slovácka. Krásu malebné rovinnaté krajiny dotváří rozsáhlé lány vinic, listnatých a jehličnatých stromů. Lázně vznikly v roce 1979. Základním přírodním léčivým zdrojem je jodobromová minerální voda, nazývaná solanka, stará několik miliónů let. Účinky působí blahodárně na pohybové ústrojí, stavy po úrazech a operacích, na neurologické nemoci, nemoci oběhového a cévního systému, gynekologické potíže a stavy po popáleninách. Lázně Hodonín patří k nejmladším lázním v České republice. V roce 1993 získává tuto léčebnu do majetku město Hodonín.

V současné době léčebný komplex Lázní Hodonín s dvěma lázeňskými domy Vladimír a Eva, léčebným pavilonem Jindřich společně s parkem tvoří zajímavý moderní architektonický prvek města Hodonína [8, 17, 18].

3.12.2 Lázně Lednice

Moderní lázeňské zařízení nacházející se v těsné blízkosti zámecké zahrady poskytuje komplexní léčebné a rehabilitační služby s využitím účinků přírodní jodobromové minerální vody, která blahodárně působí na pohybový a oběhový systém, na neurologické nemoci, ale i na gynekologické obtíže a stavy po popáleninách. Lázně Lednice byly otevřeny v roce 2007 [8, 17, 18].

ZÁVĚR

Základem lázeňské léčebné péče je využití darů přírody pro zdraví člověka. Česká republika je mimořádně bohatá na přírodní léčebné zdroje. Lázeňství má vysoký růstový potenciál, protože je oborem, který zasahuje jak do zdravotnictví, tak do cestovního ruchu. Se vzrůstajícím zájmem o zdraví jednotlivce, bude tento obor vykazovat nadprůměrné hodnoty ekonomického růstu. České lázně jsou stále ve velké míře využívány převážně domácí klientelou, ale v posledních letech je patrný nárůst podílu zahraničních pacientů. Lázeňství v České republice má dlouholetou tradici a je propojeno s kulturním a společenským životem, pro své klienty nabízí vysokou kvalitu péče a léčebných metod a má tudíž velmi slibnou budoucnost. První místo v návštěvnosti si dlouhodobě udržuje Německo. Lázeňský cestovní ruch je významným zdrojem devizových příjmů. Průměrné výdaje zahraničních hostů se pohybují okolo 100 USD na osobu a den. Kromě Německa přijíždějí do českých a moravských lázní hosté z Ruska, Slovenska, Rakouska, Ukrajiny, Polska, Izraele a arabských států. Propagaci českého lázeňství v zahraničí zajišťuje oddělení lázeňství agentury CzechTourism, které vzniklo v roce 2005.

Pohled na lázeňství ve zdravotním systému se liší v různých zemích, u různých národů a v různých obdobích. Lázeňství podléhá vlnám módnosti, obsahově se vyvíjí a je u něho patrná vazba na úroveň společnosti a pohledů na životní styl. Poskytovat samotnou lázeňskou péči dnes již nestačí, je potřeba se zaměřit také na další produkty nebo se úzce specializovat na určitou léčbu.

Česká republika patří mezi země s vyšším počtem lázeňských míst vedle Rakouska, Švýcarska, Chorvatska, Slovinska, Maďarska, Řecka, Slovenska, Španělska a Portugalska. Mezi lázeňské velmoci patří Německo, Itálie a Francie.

Lázeňství je velmi významným odvětvím ekonomiky, které pro zemi rozvíjející tento obor představuje významný potenciál pro zlepšení zdraví svých obyvatel, významnou měrou ovlivňuje příjezd turistů a přináší státnímu, komunálnímu a privátnímu sektoru jednotlivých ekonomik nemalé příjmy. Tyto pozitivní aspekty nejsou v posledních desetiletích v České republice patřičně doceněny. Otevření se světu a svobodné podnikání nepřináší jen pozitivní důsledky. Do relativně klidných lázeňských míst jsou přinášeny projevy různých kultur a často nežádoucí aktivity a zločinnost.

České a moravské lázně přišly během let 2004 až 2010 o 43 % lázeňských hostů. Ve stejných letech se ale zvýšil počet samoplátců z 16 % na 35 %. Lázně přímo zaměstnávají 12 tisíc lidí a nepřímo něco kolem 36 tisíc lidí. Možnost dalšího rozvoje je v ČR omezena výskytem přírodních léčivých zdrojů, je proto vhodné nacházet stále nové alternativy trávení volného času lázeňských hostů. Hitem posledních let jsou wellness pobyty. Wellness je slovem pocházejícím z anglického spojení well-being a znamená celkově vyvážený tělesný i mentální stav člověka. Všechny wellness pobyty jsou připraveny tak, aby člověka navedly k zdravějšímu stylu života, a to ve všech jeho sférách. Wellness balíčky jsou složeny z lehkých wellness procedur, optimální výživy a aktivního pobytu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] HRALA, Václav. *Geografie cestovního ruchu*. 2. upravené vydání. Praha: IDEA SERVIS, 1994. 190 s. ISBN 80-901462-4-4.
- [2] Reader 's Digest Association Limited. *Všechno o Zemi: Místopisný průvodce světem*. Vydání druhé. Praha: Reader's Digest Výběr , 2000. 768 s. ISBN 80-86196-17-8.
- [3] GARDNER, Philip, et al. *Zeměpis světa*. Praha : Knižní Klub , 1995. 513 s. ISBN 80-7176-022-6.
- [4] Český hydrometeorologický ústav. *Atlas podnebí Česk : Climate Atlas of Czechia* . 1. vydání. Praha, Olomouc: Český hydrometeorologický ústav, 2007. 255 s. ISBN 978-80-86690-26-1, ISBN 978-80-244-1626.
- [5] *Lecebne-lazne.cz* [online]. 2009 [cit. 2011-05-02]. Přírodní léčivé zdroje. Dostupné z WWW: <<http://www.lecebne-lazne.cz/cs/ceske-lazenstvi/prirodni-lecive-zdroje>>.
- [6] JANDOVÁ, Dobroslava. *Balneologie*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing , 2009. 424 + 16 stran barevné přílohy s. ISBN 978-80-247-2820-9.
- [7] DROBNÁ, Daniela; ING. MORÁVKOVÁ, Eva. *Cestovní ruch: Pro střední školy a pro veřejnost*. Druhé, upravené vydání. Praha: Fortuna, 2010. 200 s. ISBN 978-80-7373-079-6.
- [8] PŘEROVSKÝ, Karel. *Československé lázně* Vydání I. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1957. 168 s.
- [9] KŘÍŽEK, Vladimír. *Obrazy z dějin lázeňství*. Druhé vydání, v Libri první. Praha: Libri, 2002. 254 s. ISBN 80-7277-092-6.
- [10] BUDÍNSKÁ, Jitka; ZERJATKE, Petra. *Kapitoly z dějin lázeňství*. Svazek 39. Teplice: Regionální muzeum v Teplicích, 2006. 164 s. ISBN 80-85321-43-2.
- [11] KAJLÍK, Vladimír. *České lázně a lázeňství: Evropský sociální fond*. Praha: MMR ČR, 2007. 218 s. ISBN 978-80-239-9330-1.
- [12] *Nové úkoly lázeňství, zřídelnictví, cizineckého a cestovního ruchu ve druhé republice*: II. Národní hospodářská konference. Nákladem akc. společnost lázní v Luhačovicích. Uherské Hradiště: Knihtiskárna K. Hylský, 1939. s. 26.
- [13] ČURDA, Dušan; HOLUB, Karel. *Stručné dějiny oborů: potravinářství, hotelnictví*. 1. vydání. Praha: Scientia, spol. s r. o., 2004. 33 s. ISBN 80-7183-292-8.
- [14] SALAČ, Gustav. *Stolničení*. 1. vydání. Praha: Fortuna, 1996. 224 s. ISBN 80-7168-333-7.

- [15] Československé státní lázně Luhačovice. *25 let socialistického lázeňství v Luhačovicích*. Luhačovice: Československé státní lázně Luhačovice, 1974. 74 s. č. j. 208/74-456/T/VŠ.
- [16] *Karlovy Vary: jejich vznik, vývoj a význam*. Karlovy Vary: Komise pro lázeňství a cestovní ruch při JNV v Karlových Varech, 1951. 102 s.
- [17] MRÁZEK, Vojtěch; POHORECKÝ, Antonín. *Almanach lázeňský republiky Československé*. Druhé doplněné vydání. Praha: Knihotiskárna Litera, 1922. 212 s.
- [18] CMUNT, Eduard, et al. *Almanach lázní Československé republiky*. Praha: Balneologický ústav Karlovy univerzity v Praze a Balneologické oddelenie zdravotne-sociálního ústavu v Bratislave, 1949. 272 s.
- [19] Indikační seznam pro lázeňskou péči o dospělé, děti a dorost: vyhláška č. 58/1997 Sb. *Zdravotnické noviny*. 1998, č. 51, s. 1-16.
- [20] SEIFERTOVÁ, Věra. *Marketing v lázeňském cestovním ruchu*. Karviná: VŠ CRHL, 2003. 120 s. ISBN 86-86592-00-6.
- [21] PODĚBRADSKÝ, Jiří. *Wellness v ČR*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2008. 128 s.
- [22] ORIEŠKA, Ján. *Služby v cestovním ruchu*. 1. vydání. Praha: IDEA SERVIS, 2010. 397 s. ISBN 978-80-85970-68-6.
- [23] SAJDA, Čestmír; KŘÍŽOVÁ, Blažena. *Procházka po krajích České republiky*. Praha: DaDa, a. s., 2001. 240 s. ISBN 80-903064-0-3.
- [24] *Www.karlovyvary.cz* [online]. 2008 [cit. 2011-04-12]. Lázně Karlovy Vary. Dostupné z WWW: <<http://www.karlovyvary.cz/cz/vice-historie>>.
- [25] *Www.karlovyvary.cz* [online]. 2008 [cit. 2011-04-12]. Lázně Karlovy Vary. Dostupné z WWW: <<http://www.karlovyvary.cz/cz/lazenstvi-prameny>>.
- [26] *Www.marienbad.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-04-12]. Marienbad. Dostupné z WWW:<http://www.marienbad.cz/cz/marianske_lazne/historie_mesta?sid=kniu8r91kd3ht72u5auhif84k7>.
- [27] *Www.marienbad.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-04-12]. Marienbad. Dostupné z WWW: <http://www.marienbad.cz/cz/lecheni/ostatni_prirodni_zdroje>.
- [28] *Www.franzensbad.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-04-12]. Františkovy Lázně. Dostupné z WWW: <<http://www.franzensbad.cz/cs/prirodni-lecive-zdroje/>>.
- [29] *Www.konstantinovy.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-04-12]. Konstantinovy Lázně. Do

stupné z WWW: <<http://www.konstantinovy.cz/cz/leceni/>>.

[30] *Www.konstantinovy.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-04-13]. Konstantinovy Lázně. Dostupné z WWW: <<http://www.konstantinovy.cz/cz/volny-cas/>>.

[31] *Www.lazne-vraz.cz* [online]. 2008 [cit. 2011-04-13]. Lázně Vráž. Dostupné z WWW: <<http://www.lazne-vraz.cz/cs/o-laznich/>>.

[32] *Www.lazne-podebrady.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-04-13]. Lázně Poděbrady. Dostupné z WWW: <<http://www.lazne-podebrady.cz/o-spolecnosti/>>.

[33] *Www.lazneteplice.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-04-13]. Lázně Teplice. Dostupné z WWW: <<http://www.lazneteplice.cz/cz/lazne-teplice/historie/>>.

[34] *Www.laznekundratice.cz* [online]. 2010-2011 [cit. 2011-04-13]. Lázně Kundratice. Dostupné z WWW: <<http://www.laznekundratice.cz/>>.

[35] *Www.lazne-libverda.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-04-13]. Lázně Libverda. Dostupné z WWW: <<http://www.lazne-libverda.cz/cs/o-nas/historie-lazni.html>>.

[36] *Www.janskelazne.com* [online]. 2011 [cit. 2011-04-13]. Janské Lázně. Dostupné z WWW: <<http://www.janskelazne.com/Historie.php?JAZYK=1>>.

[37] *Www.belohrad.cz* [online]. 2009 [cit. 2011-04-13]. Lázně Bělohrad. Dostupné z WWW: <<http://www.belohrad.cz/anenske-slatinne-lazne/trocha-historie/>>.

[38] *Www.llb.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-04-13]. Lázně Bohdaneč. Dostupné z WWW: <<http://www.llb.cz/lazne-bohdanec/historie-lazni.htm>>.

[39] *Www.www.priessnitz.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-04-13]. Priessnitzovy léčebné lázně. Dostupné z WWW: <<http://www.priessnitz.cz/cz/index.php?id=214>>.

[40] *Www.ltnb.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-04-13]. Lázně Teplice nad Bečvou. Dostupné z WWW: <<http://www.ltnb.cz/historie.html?id=399>>.

[41] *Www.lazne-losiny.cz* [online]. 2008 [cit. 2011-04-13]. Lázně Velké Losiny. Dostupné z WWW: <<http://www.lazne-losiny.cz/page/71122.termalni-lazne-velke-losiny/>>.

[42] *Www.lazne-bludov.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-04-13]. Lázně Bludov. Dostupné z WWW: <<http://lazne-bludov.cz/o-laznich.htm>>.

[43] *Www.darkov.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-04-14]. Lázně Darkov. Dostupné z

WWW: <<http://www.darkov.cz/o-nas/historie/historie.aspx>>.

[44] *Www.k.studanka.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-04-14]. Lázně Karlova Studánka. Do
stupné z WWW: <<http://www.k.studanka.cz/historie-lazni/>>.

[45] *Www.lazneluhacovice.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-04-14]. Lázně Luhačovice. Do
stupné z WWW: <<http://www.lazneluhacovice.cz/cz/lecive-prameny-luhacovice.php>>.

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. 1. Pojednání o Varech Karla IV. [16].</i>	15
<i>Obr. 2. Průměrná roční teplota vzduchu v roce 2010 v °C [4].</i>	30
<i>Obr. 3. Znak a vlajka Karlovarského kraje [23].</i>	31
<i>Obr. 4. Vřídlo [25].</i>	32
<i>Obr. 5. Františkovy Lázně [28].</i>	34
<i>Obr. 6. Socha Františka [28]</i>	35
<i>Obr. 7. Znak a vlajka Plzeňského kraje [23].</i>	36
<i>Obr. 8. Konstantinovy Lázně [30].</i>	37
<i>Obr. 9. Znak a vlajka Jihočeského kraje [23].</i>	37
<i>Obr. 10. Lázně Vráž [31].</i>	38
<i>Obr. 11. Lázně Bečyně [18].</i>	39
<i>Obr. 12. znak a vlajka Středočeského kraje [23].</i>	39
<i>Obr. 13. Lázně Poděbrady [32].</i>	40
<i>Obr. 14. Znak a vlajka Ústeckého kraje [23].</i>	41
<i>Obr. 15. Lázně Teplice [33].</i>	42
<i>Obr. 16. Znak a vlajka Ústeckého kraje [23].</i>	43
<i>Obr. 17. Lázně Kundratice [34].</i>	43
<i>Obr. 18. Lázně Kundratice [34].</i>	44
<i>Obr. 19. Znak a vlajka Královehradeckého kraje [23].</i>	45
<i>Obr. 20. Janské Lázně.</i>	46
<i>Obr. 21. Hraběnka Anna z Asseburgu [37].</i>	47
<i>Obr. 22. znak a vlajka Pardubického kraje [23].</i>	47
<i>Obr. 23. Znak a vlajka Olomouckého kraje [23].</i>	49
<i>Obr. 24. Vincenz Priessnitz [39].</i>	50
<i>Obr. 25. Lázně Teplice nad Bečvou [40].</i>	51
<i>Obr. 26. Znak a vlajka Moravsko-slezského kraje [23].</i>	52
<i>Obr. 27. Lázně Bludov [42].</i>	52
<i>Obr. 28. Lázně Darkov [44].</i>	53
<i>Obr. 29. Lázně Karlova Studánka [44].</i>	54
<i>Obr. 30. Znak a vlajka Zlínského kraje [23].</i>	55
<i>Obr. 31. Lázně Luhačovice [45].</i>	56

<i>Obr. 32. Znak a vlajka Jihomoravského kraje [23].....</i>	<i>56</i>
--	-----------

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1. Lázeňské služby</i>	26
--------------------------------------	----